Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ГАЗЕТАСИ

30 октябрь, чоршанба, 1996 йил

Сотувда эркин нархда. № 220 (1472)

РЕСПУБЛИКА ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИДА

Қишлоқ хўжалигини изчил ривожлантириш мамлакатимизда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотларнинг устувор йўналишларидан биридир. Президент Ислом Каримов бу соҳа тараққиётига алоҳида эътибор бераётгани бежиз эмас.

Шу мақсадда республика Вазирлар Маҳкамаси таркибида янги — Бош вазирнинг биринчи ўринбосари лавозими таъсис этилди. Президент Фармонига мувофиқ Андижон вилояти ҳокими вазифасида ишлаб келаётган Қобилжон Обидов мазкур лавозимга тайинланди.

Мамлакатимиз Президенти Ислом Каримов 29 октябрь куни Вазирлар Маҳкамасида бўлган йиғилишда Бош вазирнинг биринчи ўринбосари Қ. Обидовни ҳукумат аъзоларига таништирди. Давлатимиз раҳбари Бош вазирнинг янги биринчи ўринбосари мутасадди бўлган қишлоқ хўжалиги ҳамда сув хўжалиги комплексидаги вазиятни чуқур таҳлил этиб, бу борадаги вазифалар хусусида тўхталди.

Йиғилишда республика Бош вазири Ў. Султонов, Бош вазирнинг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков, Президентнинг Давлат маслаҳатчиси Т. Алимов ва Бош вазир ўринбосарлари иштирок этди.

(ЎзА).

СУРАТЛАРДА: йиғилиш пайти.

А. ТЎРАЕВ олган суратлар.

ЕВРОПАДА ХАВФСИЗЛИК ВА ҲАМКОРЛИК ТАШКИЛОТИНИНГ «ОРОЛ ДЕНГИЗИ ҲАВЗАСИДА АТРОФ МУҲИТНИ БАРҚАРОР РИВОЖЛАНТИРИШГА КЎМАКЛАШИШ» СЕМИНАРИ ИШТИРОКЧИЛАРИГА

Муҳтарам семинар иштирокчилари!

Сизларни Ўзбекистон пойтахти Тошкентда самимий қутлайман.

Бу учрашув Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилотининг Марказий Осиё экологияси ва энг аввало Орол муаммосини ҳал этиш соҳасида халқаро ҳамкорлик тадбирлари туркумидаги биринчи учрашув эмас.

Бундай учрашувларнинг асосий натижаси шундан иборатки, Орол денгизи ҳавзасидаги экология ҳалокатининг хавфи тобора кўпроқ англаб етилмоқда. Шу муносабат билан атроф муҳитнинг ҳолатини барқарорлаштириш бўйича халқаро ва минтақавий ташкилотларнинг саъй-ҳаракатларини бирлаштириш зарурати тобора кучаймоқда.

Биз Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилотининг Ўзбекистондаги фаолиятини юқори баҳолаймиз ва уни мамлакатимизнинг сиёсий йўлига ишонч, Ўзбекистон Республикасининг минтақа ва жаҳон тараққиётининг муҳим муаммоларини ҳал этишдаги ҳаракатларининг халқаро ҳамжамият томонидан эътирофи, деб биламиз.

Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти билан ҳамкорлик Марказий Осиё давлатларининг экология муаммоларини ҳал этишга умумий ёндашувларини қидириб топишни ҳам ўз ичига олади.

Халқаро ҳамжамият Орол фалокатини инсоният тараққиёти билан боғлиқ бўлган умумжаҳон гуманитар муаммоси деб қараши лозимлигига ишончим комилдир. Шу сабабли биз халқаро жамғармаларнинг Оролбўйи минтақасида болалар ва хотин-қизларни қўллаб-қувватлашга қаратилган «Аспера» лойиҳасини амалга ошириш борасидаги саъй-ҳаракатларини юқори баҳолаймиз.

Марказий Осиё минтақасидаги атроф муҳитни барқарор ривожлантиришни таъминлаш зарурати нуқтаи назаридан халқаро экология ҳуқуқи меъёрлари Орол муаммоларига доир масалалари ҳал этишни ҳам ўз ичига олиши лозим.

Бизнингча, Орол денгизи ҳавзасини барқарор ривожлантириш жараёнини бошқарувчи халқаро конвенцияни қабул этиш зарур. Бизнинг ташаббусимиз ўтган йилнинг сентябрида қабул қилинган Нукус декларациясида баён қилиб берилган эди.

Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти шафелигида ўтказилаётган бундай нуфузли анжуман иши жаҳон ҳамжамиятининг сайёрамиздаги барча халқларнинг манфаати йўлида Оролбўйи минтақасида атроф муҳитни қайта тиклашга ва изчил ривожлантиришга қаратилган куч-ғайратларига янги омил бағишлайди, деб умид қиламан.

Яна шунга ҳам аминманки, ушбу семинар жаҳон жамоатчилиги эътиборини муҳокама қилинаётган масалаларнинг кескинлигига яна бир бор қаратади ва ҳамкорлик ҳамда ҳамжиҳатликни чуқурлаштиришга кўмаклашади.

Марказий Осиё муаммоларига эътибори, шунингдек, мазкур семинарни ташкил этишда кўрсатган ёрдами учун Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти котибиятига, шахсан бош котиб жаноб Жанкарло Арагонга самимий миннатдорчилик билдираман.

Семинарнинг барча иштирокчиларига ишларида самара ва муваффақиятлар тилайман.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
Ислом КАРИМОВ.

ЯНГИЧА ФИКРЛАШ ВА ИШЛАШ — ДАВР ТАЛАБИ

Илгари хабар қилинганидек, 28 октябрь куни халқ депутатлари Сирдарё вилоят кенгаши сессияси бўлиб ўтди. Сессияда мазкур вилоятдан сайланган Олий Мажлис депутатлари, туман ҳокимлари, бир қанча вазирлик, республика идора ва ташкилотлари раҳбарлари иштирок этди.

Республика Президенти Ислом Каримов сессияда нутқ сўзлаб, Сирдарё вилоятидаги бугунги ижтимоий-иқтисодий вазиятни теран таҳлил қилди. Мавжуд имкониятларга қарамай, халқ хўжалигининг кўп соҳаларида қолоқликка йўл қўйилаётганига эътиборни қаратди.

Мамлакатимизда ижтимоий-сиёсий барқарорлик ва тинчлик шароитида ислоҳотлар, янгиланиш, тараққиёт дастурларимизни жорий этиш бўйича амалга оширилаётган ишлар барчангизга маълум, деди Президент. Ютуқларимизни биздан ҳеч ким тортиб ололмайди. Лекин бугунги ҳаётимизни ислоҳ этишда, биз, аввало, фойдаланилмаётган имкониятлар, ишга солинмаган омиллар, йўл қўйилаётган камчилик ва нуқсонлар, тараққиётимизга тўсиқ бўлиб турган муаммолар ҳақида кўпроқ гапиришимиз, уларни бартараф этиб, керакли сабоқлар чиқаришимиз лозим.

Шу маънода Сирдарё вилояти мамлакат халқ хўжалигида катта ўрин тутади. Бу воҳа улкан ишлаб чиқариш имкониятларига, бой деҳқончилик ресурсларига, саноат ва қурилишнинг улкан тажрибасига эга.

Ўзбекистонда ишлаб чиқариладиган электр қувватининг қарийб учдан бир қисмини етказиб берувчи Сирдарё ГРЭСи, Гулистон ёғ-экстрат заводи, қурилиш ашёлари корхоналари, пахта тозалаш заводлари ва бошқа бир қанча саноат корхоналари борки, улар мамлакат иқтисодий ривожини таъминлашда вилоят муҳим аҳамиятга эга эканини кўрсатади.

Бу йил Мирзачўлни ўзлаштиришнинг 40 йиллиги нишонланди. **Қирқ йил тарих учун ҳеч нарса эмас. Бироқ инсон куч-қудрати, ақл-идроки, яратувчилик салоҳияти тарихда абадий ном қолдириши мумкинлигини кўрсатиш учун етарли муддат. Буни мана шу табаррук заминда меҳнаткаш халқ, фидойи инсонлар амалга оширган ишлар мисолида кўриш мумкин.**

Шу заминда меҳнат фаолиятини бошлаган, деҳқончилик тажрибаларини бойитган, қуруқ ернинг ўзига хос деҳқончилик мактабини вужудга келтирган номдор кишилар воҳа шон-шавкатини кўтаришган, ўзбек деҳқонининг тадбиркорлигини, бекиёс куч-қудратини намойиш этишган. Лекин бугунги вазият сизлар билан юзма-юз туриб, бу ерда бўлаётган ишлар, ривожланишга тўсиқ бўлиб турган муаммолар, ҳаётимизга халақит бераётган нуқсонлар ҳақида очиқ-ойдин фикрлашиб, зарур чора-тадбирлар кўришни тақозо этмоқда, деди Ислом Каримов.

Қишлоқ хўжалиги, деҳқончилик соҳаси муаммолари ҳақида тўхталадиган бўлсак, шуни таъкидлаш керакки, бу соҳада амалга оширилаётган ишлар кўнгилдагидек эмас! Тармоқда туб ислоҳотларнинг амалга оширилиши талабга жавоб бермайди. Деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари ишлаб чиқариш топшириқлари сурункасига бажарилмаяпти. Энди бу масалага жиддийроқ қараш, уни ҳар томонлама таҳлил этиш ва тегишли хулосалар чиқариш пайти келди.

Пахтачилик соҳасида вилоятда **1992 йилдан буён режалар бажарилмаяпти. Кейинги 3 йилда 213 минг тонна пахта кам етиштирилди.** Ёки бошқача қилиб айтганда, охирги уч йилда салкам бир йиллик пахта етказиб берилмади. Буни қандай баҳолаш мумкин?

Меҳнатга муносабатнинг ёмонлиги, иш тўғри ташкил этилмагани, бошқарув тизимининг қониқарсизлиги, ташаббус йўқлиги бунга асосий сабаб бўлмоқда.

Юртбошимиз вилоятнинг ўрта ва қуйи раҳбар ходимлари кўпинча ўз шахсий ташвишлари ва шахсий манфаатларини ўйлашдан нари ўтмаётганлигини алоҳида таъкидлади.

Табиийки, нега аҳвол шу даражага бориб етди?, деган савол туғилади. Бунга жавоб битта: сабаб вилоятнинг энг юқори мартабали раҳбарларининг ташкилотчилик савияси пастлигида, қўл остида ишлаётган раҳбарларни бошқариш, уларнинг бошини қовуштиришда заифлик қилаётгани, беparволик ва масъулиятсизлигида деб биламан, деди давлатимиз раҳбари.

Ишга ана шундай ёндашувнинг сабаби ўлароқ, Мирзаобод, Меҳнатобод, Сирдарё, Ш. Рашидов туманлари республикада энг қолоқ ўринларга тушиб қолди. Бу ерларда ҳокимлик курсисида, хўжалик раҳбарлигида ўтирганлар нима билан шуғулланишяпти? Халқ ва давлат ишончи, эл-юрт олдидаги бурч ва масъулият қани?

Ёки пахта йиғим-терими мавсуми якунланаётган айни шу кунларда Мирзаобод туманидаги Дўстлик, Тошкент, Беруний, Улуғбек номли хўжаликлар, Меҳнатобод туманидаги А. Тоиров номли, Ш. Рашидов туманидаги Бўстон, Темур Малик номли, Сайхунобод туманидаги «Янгиобод» хўжаликлари эндигина йиллик топшириқнинг атиги 15-20 фоизини бажарганини қандай тушуниш мумкин? Шароф Рашидов тумани ҳокими И. Ибодуллаев ўтган йилги камчиликлардан тўғри хулоса чиқара олмади. У раҳбарлик қилаётган энг йирик туман кейинги йилларда барча соҳаларда қолоқ бўлиб қолди. **Туманда қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажми деярли икки баробар пасайиб кетди.** Саноат, қурилиш ривожланмаяпти. Маънавият соҳасида деярли иш қилинмаяпти.

Вилоятнинг бошқа туман ва хўжаликларида ҳам аҳвол яхши эмас. **Ўтган йили 29 та хўжалик ёки жами хўжаликларнинг учдан бири 248 миллион сўм зарар кўрди.** Бу аҳволда ишчиларга нима ҳисобидан иш ҳақи тўланяпти — буни тушуниш қийин.

Биз ер — бебаҳо бойлик, деймиз. Вилоят деҳқонлари, соҳибкору боғбонлари, бу ҳаётий ҳақиқатни яхши билишади. Ҳамма гап маҳаллий раҳбарларнинг ишни қандай ташкил этишида қолган.

Эътибор беринг: **кейинги 3 йил ичида шўрланган ерлар майдони 55 минг гектар кўпайди.** Ўта кучли шўрланган майдонлар миқдори 2 марта ортди. Бу нима деган гап? Ўз илдизига болта уриш, ўз ризқини қийиш эмасми?!

Вилоятдаги иқтисодий заиф хўжаликларга ҳукумат қарори билан йил бошида ички ариқ, зовур ва коллектор-дренаж тармоқларини тозалаш ҳамда уларни тузатиш учун давлат ҳисобидан 60 миллион сўм маблағ ажратилган эди. Бугунги кунга келиб, ана шу маблағнинг эндигина ярми ўзлаштирилган, холос. Бундай аҳволни қандай тушуниш мумкин?

Қатъий интизом, юксак талабчанлик, ишда аниқ маромни таъминлаш, қайси тоифада бўлмасин, ҳар бир раҳбарнинг энг муҳим фазилати бўлмоғи керак! Акс ҳолда раҳбар ўзига ишонч билдирган халқни қийин аҳволга солиб қўйиши, мамлакат ривожига тўғоноқ бўлиши ҳеч гап эмас, дея таъкидлади давлатимиз раҳбари.

Қишлоқ хўжалигидаги ислоҳотларнинг муваффақияти, мулкка эгалдик ҳиссини кучайтириш билан боғлиқ. Худди шу мақсадда давлат хўжаликлари жамоа, ширкат, деҳқон (фермер) хўжаликлари уюшмаларига айлантирилди. Бироқ бу ўзгаришлар ҳам вилоятда кутилган самараларни бермаяпти.

Бунинг сабабларидан бири — хўжалик раҳбарларининг ўзи ислоҳотлар моҳиятини тўла тушуниб етмаганидадир. Уларнинг ишни қандай ташкил қилиш, мулкчиликни ривожлантириш ва унинг асосида одамлар манфаатдорлигини ошириш тамойилларини англаб етмаётгани, аксарияти манфаатпарастлик гирдобига тушиб қолгани кишини ранжитади.

Кейинги йилларда техникани сақлаш, таъмирлаш ва ишлатиш борасидаги ишлар ҳам талабга жавоб бермайди. Шу йил 1 октябргача **вилоятдаги умумий трактор паркларининг тайёргарлиги 69 фоиз, шундан ҳайдов тракторларининки 47 фоиз, пахта териш машиналариники 66 фоиз бўлган, холос.**

Боз устига, бу муҳим ишда кўзбўямачиликка йўл қўйилган. Биргина мисол: Сирдарё туманидаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалиги ҳисоботида 7 та пахта териш машинаси теримга тайёрлиги кўрсатилган. Текширишда биронта ҳам техника ишга шай эмаслиги аниқланди.

Техникага муносабатни шу кунларда пахтазорларда ишлаётган пахта териш машиналари сонидан ҳам билса бўлади. **Мавжуд 2200 машинанинг 40 фоиздан кўпроғи ёки 800-900 таси ишлаяпти, холос.** Уларнинг иш унуми жуда паст. Кейинги уч йилда ҳайдов ва чопиқ тракторлари 5 фоиз янгиланди, холос.

Дон етиштириш ҳажми асосан экин майдонларини кенгайтириш ҳисобига кўпайди. Ҳосилдорлик эса тобора камайиб бормоқда. Жорий йилда **гектар ҳисобига етиштирилган ғалла ҳосили 16 центнерга ҳам етмади. Ялпи ҳосил топшириқдаги 312 минг тонна ўрнига эса 165 минг тоннани ташкил этди.**

Мирзаобод, Меҳнатобод, Оқ олтин, Ш. Рашидов туманларида гектаридан 11-14 центнердан дон олинди. Бундай қолоқликнинг сабабларидан бири вилоятда уруғчиликка аҳамият берилмаганлигидадир.

Ўтган йили экилган ғалла майдонларига 40 фоиз уруғлик фақат биринчи ва иккинчи нав талабларига жавоб берганлигини қандай баҳолаш мумкин? деган саволни кўндаланг қўйди Президент. Вилоят ҳокими Ғ. Ҳасановнинг шахсан топшириғи билан давлат буюртмасини бажарган хўжалик ва туманларга зуғум қилиниб, уларнинг уруғликка сақлаган сара донлари тортиб олинди.

Натижада илғор хўжаликлар бир килограмм уруғлик ғаллани 7 сўмдан сотиб, 23-28 сўмдан паст навли донни қайтадан сотиб олдилар. Бу эса, **биринчидан**, ғалла етиштирувчилар ўртасида норозиликнинг пайдо бўлишига, **иккинчидан,** кейинги йилги ҳосилнинг камайиб, навларининг бузилишига, **учинчидан**, ғалла мустақиллигига эришиш каби давлат сиёсатининг барбод бўлишига олиб келмоқда.

Ўрим-йиғим пайтида ҳосилнинг нобуд бўлишига йўл қўйилди. Вилоятда бу мавсум 74 кун давом этди. Қани, айтингчи, ўрим-йиғим қанчалик чўзилса, шунчалик талон-торожликка йўл қўйилмайдими?

Вилоятда кейинги йилларда картошка, сабзавот, полиз ва узум етиштириш ҳам кескин камайди. Ҳосилдорлик паст бўлмоқда. Ўрта ҳисобда боғ ва узумзорларнинг ҳар гектаридан 15, сабзавотлардан 70, полиз маҳсулотларидан 65, картошкадан 50 центнер ҳосил олинмоқда.

Шу йилнинг 9 ойи мобайнида жамоа, ширкат, деҳқон хўжаликларида 3,8 минг тонна сабзавот, 3,6 минг тонна полиз маҳсулотлари, 4,3 минг тонна мева ва узум етиштирилган. Шунча маҳсулотни бир хўжаликда етиштириш мумкин. Шунинг ўзиёқ вилоятда мева ва сабзавот етиштиришнинг қай аҳволда эканлигини кўрсатиб турибди.

Вилоят аҳолисига истеъмол учун бир йилга 30 минг тоннача картошка керак бўлади. Ер етарли бўлса, бошқа барча имкониятлар мавжуд бўлса, наҳотки вилоят ўз эҳтиёжини ўзи қондиролмаса?!

(Давоми 2-бетда).

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

Қ. Ғ. Обидовни Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг биринчи ўринбосари этиб тайинлаш тўғрисида

Қобилжон Ғофурович Обидов Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг биринчи ўринбосари этиб тайинлансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1996 йил 29 октябрь.

ДЎСТЛИК РИШТАЛАРИ МУСТАҲКАМЛАНМОҚДА

29 октябрь куни Ўзбекистон халқаро маданий-маърифий алоқалар миллий уюшмасида Хитой Халқ Республикасининг Хунан вилояти Чжучжоу шаҳрининг халқ сиёсий маслаҳат кенгаши раиси ўринбосари Ло Ли Шен бошчилигидаги делегация билан учрашув бўлиб ўтди.

Унда «Ўзбекистон-Хитой» дўстлик жамияти фаоллари ва шарқшунос олимлар иштирок этди.

Учрашувда икки мамлакат халқлари ўртасидаги дўстлик ришталарининг тобора мустаҳкамланиб бораётгани мамнуният билан қайд этилди, яқинда Навоий ва Чжучжоу шаҳарлари ўртасида иқтисодий, илмий ва маданий соҳаларда ҳамкорликни ўрнатиш тўғрисида ҳужжат имзолангани ҳам ўзаро дўстлик ва ҳамкорликни янада кенгайтиришга хизмат қилиши таъкидланди.

Учрашув сўнггида иштирокчилар Хитой халқи ҳаётига бағишланган фотокўргазма билан танишдилар.

Учрашувда ХХРнинг мамлакатимиздаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси Гуан Хэнгуан ҳозир бўлди.

(ЎзА).

ҲАР БИР КИШИ АКЦИЯДОР БЎЛИШИ МУМКИН

29 октябрь куни Тошкентдаги республика биржа марказида Ўзбекистонда хусусийлаштириш инвестиция фондларини (ХИФ) барпо этиш ва ривожлантиришга бағишланган матбуот семинари бўлди. Уни қимматли қоғозлар бозори фаолиятини мувофиқлаштириш ва назорат қилиш бўйича марказ уюштирди.

Семинарда Давлат мулкини бошқариш ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш давлат қўмитаси ва унинг бўлинмалари раҳбарлари, оммавий ахборот воситаларининг вакиллари, адлия, молия ташкилотлари ҳамда бошқа ташкилотларнинг вакиллари иштирок этди.

Республика Бош вазирининг ўринбосари, давлат мулкини бошқариш ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш давлат қўмитаси раиси В. Чжен семинарни очар экан, Ўзбекистон раҳбарияти мамлакат аҳолисини иқтисодий ислоҳотларни амалга оширишга фаол жалб этишга муҳим аҳамият бераётганини таъкидлади. Шу мақсадда хусусийлаштириш инвестиция фондларини ташкил этиш бошланди. Ҳар бир киши бу фондлар орқали корхоналарнинг акцияларини сотиб олиши ва бу акциялар бўйича дивиденд олиши мумкин. Мутахассисларимиз ҳар бир акциядорнинг манфаатларини ҳимоя қилиш учун Жаҳон банки экспертлари иштирокида бу фондлар фаолияти тартибини ишлаб чиққан.

Семинарда хусусийлаштириш инвестиция фондлари ишини ташкил этиш ва таъминлашга доир анчагина масалалар муҳокама қилинди. Бу фондларнинг тузилиши ҳар бир оиланинг фаровонлигини оширишга, бинобарин, давлат иқтисодиётини мустаҳкамлашга хизмат қилиши лозим.

(ЎзА).

ПОЛИЭТИЛЕН ПЛЁНКАЛАРГА ТАЛАБ КАТТА

«Умид-94» ўзбек-турк қўшма корхонаси ўзининг чиройли, пишиқ, юқори сифатли маҳсулотлари билан Андижонда машҳур. Корхонада озиқ-овқат ва тўқимачилик саноати учун бежирим ва қулай қопчалар ишлаб чиқариш ўзлаштирилгач, шундай маҳсулотни хориждан олиб келишга эҳтиёж қолмади. Шаҳар аҳолиси, айниқса, қишлоқда истиқомат қилаётганлар мазкур рўзғорбоп маҳсулотларни арзон нархда харид қилмоқдалар.

Яқинда корхонада замонавий жиҳозлар ўрнатилди. Энди бу ерда бир кеча-кундузда 700 килограммга етказиб полиэтилен плёнкалар ҳамда турли ҳажмдаги қопчалар ишлаб чиқарилмоқда.

О. ШОДМОНАЛИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

«Оқ олтин» — 96

ПАХТА ТАЙЁРЛАШНИНГ БОРИШИ ТЎҒРИСИДА 1996 ЙИЛ 29 ОКТЯБРГАЧА БЎЛГАН МАЪЛУМОТ
(ФОИЗ ҲИСОБИДА)

Вилоятлар	Бир кунда	Мавсум бошидан буён
Андижон	0,66	98,56
Хоразм	0,81	90,25
Сурхондарё	0,79	86,42
Бухоро	0,59	84,60
Қашқадарё	0,68	84,38
Самарқанд	0,79	80,55
Навоий	0,54	80,14
Тошкент	1,20	80,62
Наманган	0,90	75,18
Фарғона	0,64	73,19
Қорақалпоғистон Республикаси	0,57	57,71
Сирдарё	0,53	53,72
Жиззах	0,37	50,90
Республика бўйича	0,71	77,09
1995 йилда	0,55	93,76
Жумладан ингичка толали пахта (тонна ҳисобида)		
Сурхондарё	584	39161
Қашқадарё	177	14933
Республика бўйича	761	54094
1995 йилда	585	61179

Чортоқ туманидаги «Ойқирон» жамоа хўжалигининг Мирзаахмад Қорабоев етакчилигидаги 3-бригада бу йил айниқса пахтадан юқори ҳосил етиштирди. Тасарруфларидаги пахта майдонларининг ҳар гектаридан 40 центнердан ҳосил йиғиштириб олишиб, йиллик режани ортиғи билан адо этдилар. Режа уддаланган бўлсада, жамоа аъзолари терим суръатини асло бўшаштиришмаяпти.

Суратларда: туман тиббиёт бирлашмаси шифокори Каримжон Умаров ғолиб бригада пахтакорлари ҳузурида; «Садоқат» супермаркет дўкони сотувчиси Комилжон Мансуров дала меҳнаткашларига савдо хизмати кўрсатаётир.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ олган суратлар.

ЯНГИЧА ФИКРЛАШ ВА ИШЛАШ — ДАВР ТАЛАБИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

Бу йил вилоят бўйича 150 гектар ердан 600 тонна картошка ҳосили йиғиштириб олинганини қандай изоҳлаш мумкин? 4 тонна картошкани уруғ сифатида ишлатиб, бир гектардан 4 тонна ҳосил олса, буни қандай баҳолаш мумкин?

Чорвачилик маҳсулотлари ишлаб чиқариш, аҳолининг чорва маҳсулотларига бўлган эҳтиёжини қондириш борасида жиддий нуқсонларга йўл қўйилмоқда. Жорий йилда ўтган йилнинг шу даврига нисбатан сут ва гўшт етиштириш 4 фоиз камайди. Қорамоллар, шунингдек, сигирлар, қўй ва эчкилар бош сони камайтириб юборилди.

Ачинарлиси шундаки, нуқсонлардан тегишли хулосалар чиқарилмаяпти, аксинча, бепарволик ва уқувсизлик натижасида муаммолар тобора чуқурлашмоқда, деди Президент. Бугунги кунда бир бош шартли молга 4,4 озуқа бирлигида ем-хашак тайёрланди. Бу икки ярим ойга етади, холос.

Сессияда қишлоққа саноатни олиб кириш масаласини ҳал этиш ҳам кўнгилни хира қиладиган даражада эканлиги таъкидланди. Бу борада маҳаллий хом-ашёлардан умуман фойдаланилмаяпти. Сўнгги йилларда сабзавот, мева ва узум маҳсулотларини қайта ишловчи кичик-кичик цехлар қуришга киришилган бўлса-да, улар қувватидан самарали фойдаланилаётгани йўқ.

1993 йили вилоятда 5 та қўшма корхона тузилган. Шу йилга келиб уларнинг сони 17 тага етган. Лекин фаолият кўрсатаётган қўшма корхоналар сони 5 талигича қолган.

Катта шов-шувлар остида Оқ олтин туманида Италия билан ҳамкорликда «Каррера», Гулистон туманида Россия билан ҳамкорликда «Ғолиб» қўшма корхоналари ташкил этилган эди. Бироқ улар ишда изчилликнинг йўқлиги, ташкилотчилик ва ишбилармонликнинг етишмаслиги туфайли фаолият кўрсата олмади.

Кичик ва ўрта бизнесни ривожлантириш — иқтисодий тараққиёт негизи. Лекин бу ҳақиқатни вилоят раҳбарлари чуқур англамайди. Шу йилнинг ўзида кичик ва хусусий корхоналар сони 147 тага, уларда ишловчилар сони эса 10 фоиз камайган. Мавжуд корхоналарнинг 6 фоизигина халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаряпти.

Аҳолининг жойлашишига қараганда, мазкур корхоналарни асосан қишлоқларда очиш мақсадга мувофиқ бўларди. **Лекин уларнинг аксарияти шаҳарларда жойлашиб, олиб сотарликдан бошқа фаолият кўрсатолмаяпти. Қишлоқларнинг учдан бир қисмида кичик ва хусусий корхоналар ташкил этилмаган.**

Жорий йилнинг 9 ойида саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш умумий ҳажми ўтган йилнинг шу даврига нисбатан қарийб 10 фоиз ўсган. Лекин мавжуд корхоналарнинг 33 фоизида ишлаб чиқариш камайган. Натижада 135 миллион сўмлик саноат маҳсулоти кам ишлаб чиқарилган. Гулистондаги ёғ-экстракт заводи маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмини 26 миллион, Сирдарё гуруч заводи 14 миллион сўмга пасайтирган. Ҳар иккала завод маҳсулотлари эса халқ истеъмоли учун жуда зарурдир.

Вилоятда қурилиш ҳажми деярли кўпаймаган. Ҳукуматнинг қишлоқ ижтимоий-иқтисодий инфраструктурасини ривожлантиришга қаратилган қарорининг бажарилиши таъминланмаган. Дастур асосида қишлоқларда умумтаълим мактаблари, уй-жой қуриш, ичимлик сув билан таъминлаш ва газлаштириш йиллик топшириқлари 15 фоизга бажарилган, холос.

Давлат корхоналари негизида ташкил этилган ҳиссадорлик жамиятларини ташкил этиш борасидаги ишлар ҳам қониқарли эмас. Йил чоракларида ва охирида ҳиссадорлар ўзларининг сотиб олган акция ва пайларига дивиденд, яъни даромад олишлари керак. Ўтган йили вилоятдаги 174 та ҳиссадорлик жамиятининг биронтаси ҳам ҳиссадорларга умуман дивиденд бермаганликларини қандай тушуниш мумкин?

Жорий йилнинг дастлабки 9 ойидаги натижалар ҳам кўнгилдагидек эмас. Ҳиссадорлик жамиятларининг учдан бирида дивиденд берилмаган. Бу ислоҳотларнинг обрўсига путур етказиш эмасми? деган саволни қўйди мамлакатимиз раҳбари.

Вилоятда бозор муносабатларини шакллантириш борасида давлат тасарруфидан чиқарилган корхоналарда ислоҳотларни амалга оширишда сусткашлик, бепарволик, ҳар хил поғоналарда тўсқинлик ҳоллари юз бераётгани яққол сезилиб турибди.

Мавжуд 210 та ҳиссадорлик жамиятининг фақат 178 таси «вақт» миллий депозитарийсидан ўтган. Шундан фақат бугунги кунда 73 таси ўз акцияларини сотган. **Жойларда шахсий уй қуриш учун ер майдонларини сотиш ишлари суст бормоқда. Вилоятда бу топшириқ бор-йўғи 21 фоиз бажарилган, холос.** Айниқса, Гулистон, Бахт шаҳарлари, Гулистон, Сирдарё туманлари ҳокимлари бу муҳим масалага ўта совуққонлик билан қарамоқда.

Совуққонлик бўлса ҳам бир нави эди, лекин мен бу масалада асосий тўсиқ — жойларда ўтирган томорқа ва уй-жой қурилиши учун ер ажратишга мутасадди раҳбарлар ва ҳар хил «арбоблар»нинг қўли нопоклиги деб биламан, деди Президент. Нима, Сирдарёда ер етишмайдими? Бунга ким ишонади?

Тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш учун вилоят «Бизнес-фонди» маблағларини тақсимлашда жиддий хатоларга йўл қўймоқда. 59 миллион сўмлик имтиёзли кредитни фақат Гулистон шаҳри, Боёвут ва Мирзаобод туманлари олган. Нега бошқа туман ва шаҳарлар четда қолди? Буни мазкур ташкилот раҳбари қандай изоҳлайди? Ўзини нима билан оқлайди?

Вилоятда бюджетнинг даромад қисми бажарилган. Лекин солиқ бошқармаси ходимларининг ишни тўғри ташкил этмаганлиги туфайли қарздор ташкилотлар сони ортмоқда. Ўтган даврда текширилган 1952 объектнинг ярмида солиқ қоидалари қўпол равишда бузилган. Бу ўз навбатида солиқчиларимизнинг янги қонун-қоидаларни ўз вақтида тегишли хўжалик ташкилотларига етказмаётганлигини кўрсатади.

Шу йилнинг 9 ойида Молия вазирлигининг вилоят назорат тафтиш бошқармаси томонидан 290 марта тафтиш ва текшириш ўтказилиб, шундан 71 фоиз ҳолларда 9.2 миллион сўмлик зарар аниқланди.

Эҳтиёжманд оилаларни ижтимоий муҳофаза қилиш республика ҳукуматининг доимий диққат эътиборида турибди. Лекин Сирдарёда шу йилнинг 9 ойи давомида ажратилган 56 миллион сўм маблағнинг 10 миллион сўми ўз эгаларига етказиб берилмади.

Айниқса, вилоят иқтисодиётидаги боқимандалик кайфияти иқтисодий ҳамда молиявий аҳволни оғирлаштирди, деб таъкидлади Президент. Даромаднинг кескин камайгани туфайли корхоналарнинг дебитор ва кредиторлик қарзлари ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 2-3 баравар кўпайган. 42 ташкилотнинг тўлов қобилияти йўқлиги аниқланиб, шундан 7 таси банкрот деб эълон қилинди.

Пул эмиссияси ўтган даврда қарийб 71 фоизни ташкил этди. Бу республика ўртача кўрсаткичидан қарийб 4 марта юқоридир. Меҳнатобод, Сайхунобод, Ш. Рашидов, Мирзаобод туманларида муомалага чиқарилган ҳар 100 сўм пулнинг 85-91 сўми қайтиб банкка тушмаяпти. Натижада нафақа, пенсия ва иш ҳақи бериш муддатлари бузилмоқда. Шу кунгача тўлов муддати ўтган маблағ 800 миллион сўмни ташкил қилади.

Нақд пул тушумини кўпайтириш бўйича амалий ишлар қилинмаяпти. Бунинг сабаблари ўрганилганда, барча савдо, умумий овқатланиш, маиший хизмат кўрсатиш корхона ва шоҳобчаларининг ярмидан кўпида ҳалигача назорат-касса аппаратлари йўқлиги аниқланди.

Кўпгина корхона ва ташкилотларда нақд пулларни банкка топширмай мақсадсиз ишлатиб юбориш ҳоллари кўплаб учрайди.

Маиший хизмат кўрсатиш корхоналари аҳоли талабини тўла қондиролмаяпти. Қишлоқ жойларда бундай шохобчаларни кўпайтиришга эришилмаяпти. Аҳоли эҳтиёжи учун зарур бўлган хизмат турларини кўпайтириш, мавжудларининг бир маромда ишлашини таъминлаш, қишлоқ аҳолисининг бир қисмини ана шу соҳага жалб қилиш вилоят ва туман ҳокимликлари эътиборидан четда қолмоқда.

Ёш авлоднинг маънавий камолоти ва жисмоний соғлигини таъминлаш борасидаги ишлар ҳам етарли даражада эмас. Соғлом, бақувват авлодни тарбиялаб, вояга етказиш ҳукумат диққат марказида турган бир вақтда, кўплаб болалар боғчаларининг ёпиб қўйилганини қандай тушуниш мумкин? Мактабгача ёшдаги болаларни боғчаларга жалб қилиш қарийб 50 фоиз камайиб кетган.

Кўпчилик мактаблар таъмирга муҳтож. Уларнинг 35 фоизида ичимлик сув, 60 фоизида спорт заллари ва майдончалари, 50 фоизида ошхоналар йўқ. Энг ачинарлиси, кўпчилик мактаблар қошидаги тиббиёт пунктлари қисқариб кетган. 14 ёшгача бўлган болаларнинг 78 фоизи тиббий кўрикдан ўтказилганда, уларнинг 50 фоизида турли касалликлар аниқланганига нима дейсиз?

Вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси қишлоқларда жойлашган тиббиёт муассасаларига кам эътибор беряпти. Мавжуд қишлоқ шифохоналари, врачлик амбулаториялари, фельдшерлик пунктларининг ярмидан кўпида тегишли шароит йўқ. Соғлиқни сақлаш соҳасига маҳаллий бюджетдан ажратилаётган маблағлар йилдан-йилга камайиб кетмоқда.

Мамлакатимизда кейинги йилларда маънавий-ахлоқий қадриятларни тиклаш, миллий истиқлол мафкурасини шакллантириш, ёшларни маданий меросимиз ва тарихий анъаналаримизга ҳурмат ҳамда Ватанга муҳаббат руҳида тарбиялаш борасида бир қанча қарорлар қабул қилинди.

Лекин вилоятда уларнинг бажарилиши маънавият моҳиятини тушуниб етмаган раҳбарлар томонидан тадбирбозликка айлантириб юборилганини қандай тушуниш мумкин? деган саволни ўртага қўйди Президент.

Фуқароларнинг хавфсизлигини таъминлаш, жиноятчиликнинг олдини олиш борасида ҳуқуқ-тартибот ташкилотлари фаолиятидан (П. Жумаев, Ф. Раҳимов) норозиликлар кўпаймоқда. Одам ўлдириш, босқинчилик, товламачилик, безорилик каби жиноятлар йил сайин кўпайиб бормоқда. Ўғирлик, талон-торож қилиш каби қонун бузилишлар кенг тарқалган. Республика ташқарисига товар-моддий бойликларимизни олиб чиқиб кетилишига чек қўйилмаган.

Юқоридаги таҳлил қилинган масалаларнинг ечими, энг аввало, кадрларнинг бошқарувчилик қобилиятига, янгича ўйлаш ва янгича ишлашнинг моҳиятини нечоғлик англаб олишига боғлиқ. **Бу борада ҳар доим, ҳамма жойда биринчи раҳбар ибрат ва намуна бўлмоғи керак.**

Ана шу жиҳатдан қараганда, вилоят ҳокими F. Ҳасанов йўл қўйилган барча камчиликлар учун жавобгардир.

Вилоятда кадрларни танлаш ва вазифаларга қўйиш ишига эскича ёндашилмоқда. Турли манфаатпарастлик, одамларни шахсий садоқатига қараб танлаш иллатлари кўзга ташланмоқда. Кадрлар қўнимсизлигига йўл қўйилмоқда. Сўнгги уч йилда вилоятда 14 та туман ва шаҳар ҳокимларидан 11 таси алмаштирилди. Шу давр ичида хўжалик раҳбарларининг 64 фоизи ўзгартирилган. Мирзаобод, Меҳнатобод, Оқ олтин (Ўролов, Раҳмонов, Қаюмов) туманларида қарийб 100 фоиз хўжалик раҳбарлари алмашган.

Хўш, мана шундай ўзгаришлар қандай натижа берди, деган савол туғилиши табиийдир. Аввало шунга алоҳида эътибор бериш керакки, алмаштирилган янги раҳбарлар орасида 40 ёшгача бўлганлари атиги 12 фоизни ташкил қилади, холос!

Соҳибқирон Амир Темур бобомиз айтганидек: «ишбилармон, мардлик ва шижоат соҳиби, азми қатъий, тадбиркор ва ҳушёр» кишиларни раҳбарлик лавозимига — вазифасига тайинлаш учун ёшлар сафидан топиш қийинми?

Чўлнинг қийин шароитида ўсаётган ва тобланаётган, эл-юртига садоқати ва миллий ғурури баланд ёшлар Сирдарё воҳасида камми? Бундай ёндашишнинг бошқа сабаби борлигини кўпчилик яхши билади. Одамлардан ҳеч нарсани яшириб бўлмайди. Раҳбарлик лавозими — вазифасига ўтказиш, тайинлаш масаласида эскидан қолган сарқит — маҳаллийчилик, уруғчилик, ошна-оғайнигарчилик, пораҳўрлик иллатлари устунлик қилмоқда. Яна бир сабаб — **кўпчилик вилоят, туман раҳбарлари ўзларидан кучлироқ, салоҳияти кўпроқ ёшлар ўсишидан қўрқиб, уларнинг йўлига тўсиқ қўймоқда.** Бундай аҳволни таг-томири билан йўқ қилишимиз даркор, деб алоҳида таъкидлади мамлакатимиз раҳбари.

Шу йилнинг 9 ойи давомида Президент девонига вилоятнинг 640 минг аҳолисидан 515 та хат ва ариза келган. Шахсий қабулда 193 киши бўлган. Хат ва аризалар ва қабулда бўлганлар кадрлар сиёсати, маъмурий-ҳуқуқий қонунчилик ишлари, иқтисодий хўжалик юритишнинг янги усуллари, уй-жой шароитларини яхшилаш соҳаларидаги камчиликлар билан мурожаат қилишган.

Юқорида айтилган камчиликлардан биттагина хулоса бўлиши мумкин: энди имкониятларни чамалаб чиқиб, мавжуд омилларни ишга солиб, йўл қўйилган хатоларни бартараф этиш чораларини кўришимиз керак, деди Ислом Каримов пировардида. Зеро, йиллар синовидан ўтган халқ иродаси ҳамма нарсага қодир.

(ЎзА).

Бугуннинг гапи

МАҚСАД — ЯГОНА ДАВЛАТ КАДАСТРИ ТИЗИМИНИ ЯРАТИШ

Бугун республика тупроқшунослик ва агрокимё институтида «Бозор муносабатлари шароитида суғориладиган ерларда тупроқ унумдорлигини баҳолашнинг илмий асослари» мавзуига бағишланган конференция очилади. Шу муносабат билан мухбиримиз институт директори, профессор Иброҳим ТУРОБОВдан ушбу анжуманни ўтказишдан мақсад, унинг мавзуси ва муҳокама этиладиган масалалар хусусида сўзлаб беришни илтимос қилди.

— Тупроқшунослик фанида ернинг унумдорлигини баҳолаш ёки умумий қилиб айтадиган бўлсак, тупроқларни бонитировкалаш масалалари энг кам ўрганилган соҳадир. Бунинг асосий сабабларидан бири шуки, эллигинчи йилларгача хусусий мулк бўлмагани, уни сотиб олиш ман қилингани, шунинг учун тупроқни баҳолашга ўрин қолмаган, деган фикрнинг ҳукм суриб келганлигидир. Бироқ 50-йилнинг ўрталарига келиб, қишлоқ хўжалигини ривожлантириш чора-тадбирларини белгилаш, ерлардан самарали фойдаланиш учун уларни ҳисобга олиш ва баҳолаш ҳаётий зарурат эканлиги аён бўлиб қолди. Шу даврдан бошлаб, собиқ иттифоқдош республикаларда бўлганидек, Ўзбекистонда ҳам тупроқларни сифат жиҳатдан баҳолаш бўйича тадқиқотлар ўтказила бошланди.

Бозор иқтисодиёти шароитида тупроқ унумдорлиги алоҳида аҳамият касб этади. Агар республикамизнинг иқтисодий мустақиллигини таъминлашда аграр секторнинг муҳим ўрин тутишини эътиборга олсак, ерга нисбатан мулкчиликнинг хилма-хил шаклларини ривожлантириб, ундан унумли ва самарали (ҳатто, адолатли) фойдаланиш зарурлиги ойдинлашади.

Президентимизнинг Ўзбекистонда ягона давлат ер кадастри тизимини тузиш ҳақидаги фармони, ерларнинг унумдорлигини тўғри баҳолаш ҳақидаги фикрлари республикамизда бу борада олиб борилаётган ишларга катта туртки берди, десак муболаға бўлмайди. Институтимиз тупроқ унумдорлигини баҳолаш муаммоларининг жуда долзарб эканлигини, бу борада олиб борилаётган ишлар шу куннинг талабларига тўла жавоб беролмаётганлигини ҳисобга олиб, бу муаммоларни кенг доирада, етук мутахассислар даврасида муҳокама этиш мақсадида «Бозор муносабатлари шароитида суғориладиган ерларда тупроқ унумдорлигини баҳолашнинг илмий асослари» мавзуида конференция ўтказиш ташаббуси билан чиқди. Унда нафақат Ўзбекистон, балки Марказий Осиё давлатларининг ҳам шу соҳадаги йирик мутахассислари иштирок этадилар.

Конференциянинг мавзуси бевосита суғориладиган тупроқлар билан боғлиқлиги бежиз эмас. Чунки бугунги кунда республикамизда қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг 95 фоизидан кўпроғи 4,28 млн. гектар суғориладиган ерларда етиштирилади.

Анжуманда 30 дан ортиқ маъруза тингланиши ва муҳокама этилиши кўзда тутилган. Энг аввало, бутун дунё миқёсида ва, хусусан, бизнинг республикамизда тупроқ унумдорлигини баҳолашга оид бажарилган ишлар, бу соҳадаги ютуқлар ва йўл қўйилаётган камчиликлар, бу муҳим ишни бозор иқтисодиёти шароитида янада ривожлантиришнинг истиқболлари таҳлил қилинади. Эътироф этиш керакки, республикамизда бугунги кунгача тупроқ унумдорлигини баҳолашнинг ягона тамойили ишлаб чиқилмаган. Мавжуд услубий кўрсатмалар пахтачилик мажмуи учун яратилган ва бозор муносабатлари шароитида, ерга нисбатан мулкчиликнинг турли шаклларини ривожлантиришда, айниқса ерларнинг унумдорлигини моддий жиҳатдан баҳолашда қатор камчиликларга эга эканлиги яққол кўриниб қолди. Полиз, сабзавот экинлари ва боғлар учун, шунингдек, бугунги кунда энг асосий экинлардан бири бўлган ғалла учун тупроқ унумдорлигини баҳолаш бўйича илмий асосланган услубий кўрсатмалар умуман йўқ.

Шунинг учун конференцияда асосий маърузалардан бири тупроқ унумдорлигини баҳолаш тамойилларини илмий жиҳатдан асослашга қаратилган. Тупроқ унумдорлигини баҳолашда шу нарсага қатъий эътибор бериш керакки, унумдорлик, аввало нисбийдир. Ҳар бир экиннинг тупроқ унумдорлигига нисбатан ўз талаби бор. Бир ўсимлик учун юқори унумдор бўлган тупроқ, бошқаси учун умуман унумсиз бўлиши мумкин. Бундан ташқари, унумдорликни ортиқча баҳолаб юбориш ҳам ярамайди. Чунки у ёки бу экиннинг ҳосили фақат тупроқ унумдорлигига эмас, балки бир-бири билан чамбарчас боғлиқ бўлган тупроқ, экин нави, жойнинг иқлим шароити ва фойдали ҳамда заркунанда ҳашаротларнинг «феъли»га ҳам боғлиқдир.

Республикамизда шўрланган ва эрозияга учраган суғориладиган ер ниҳоятда кўплигини ҳисобга олиб, уларнинг унумдорлигини баҳолаш муаммоларига алоҳида ўрин берилган. Конференцияда бундай тупроқларни баҳолаш услубларига бугунги кун нуқтаи назаридан ўзгартиришлар киритиш ҳақида фикр ва мулоҳазалар билдирилиши шубҳасиз.

Институтимизнинг тупроқ унумдорлигини бошқариш ва баҳолаш бўлими ходимларининг республикадаги етакчи тупроқшунос мутахассислари билан ҳамкорликда «Такомиллаштирилган суғориладиган ерларнинг унумдорлигини пахта тизими учун баҳолаш бўйича услубий қўлланмаси»ни муҳокама қилиши ҳам кўзда тутилмоқда. Бу қўлланма республикада тупроқларни баҳолашнинг ягона йўлини белгилаш, турли ташкилотларда тупроқни баҳолаш ишларига бир хил ёндошиш имконини беради.

Айрим маърузалар тупроқ унумдорлигини полиз ва сабзавот экинлари учун баҳолаш йўлларини излаб топиш масалаларига қаратилган. Бу ишларни тезлаштириш, турли ташкилотларнинг бу борадаги фаолиятларини уйғунлаштириш муаммоларини ҳал этади. Ана шунда ерларнинг унумдорлиги сақланади, атроф-муҳитга зарар етказмаган ҳолда, ерлардан юқори ҳосил олиш имкони яратилади. Энг муҳими — тирикчилик манбаи бўлган ер вилоят, туман, хўжалик ва деҳқонлар ўртасида адолатли тақсимланади, ер эгаси унинг унумдорлигига қараб ижара ҳақи ёки солиқ тўлайди.

Умуман, анжуман республикамизда тупроқ унумдорлигини баҳолаш, ундан самарали фойдаланиш йўлларини белгилаш, ягона давлат кадастри тизимини тузиш борасида олиб борилаётган илмий-тадқиқот ишларига якун ясаб, бу борада келгусида амалга оширилиши зарур бўлган вазифаларнинг истиқболини белгилаб беради, деган умиддамиз.

Суҳбатни «Халқ сўзи»нинг деҳқончилик мажмуи бўйича шарҳловчиси А. ЙЎЛДОШЕВ ёзиб олди.

МАМАДАЛИ «ТИКО»ЛИК БЎЛДИ, «НЕКСИЯ» ЭСА СОҲИБИНИ КУТАЯПТИ

Самарқанд вилоятидаги йирик хўжаликлардан бири — Каттақўрғон туманидаги Марди Султонов номли агрофирма ўз шуҳратини қайта тикламоқда

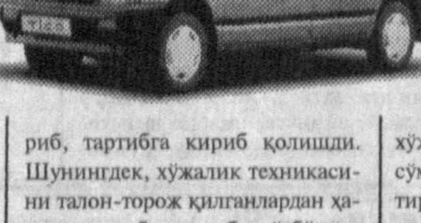

Ушбу хўжаликни мамлакатга танитишда, бошқача айтганда донгдор бўлишида, тамал тошини қўйган хўжаликнинг собиқ раҳбари, раҳматлик Марди Султоновнинг хизмати беқиёс. Оқсоқол хўжаликнинг равнақи, ободончилиги, деҳқончилиги учун ўз ҳузур-ҳаловатидан кечиб, меҳнат қилди. Оқсоқолдан кейин ҳам хўжаликнинг иши ёмон бўлмади. Бироқ...

Афсуски, мамлакатда номи машҳур бўлган хўжаликнинг ундан кейин омади чопмади. Йиллар давомида эришилган шуҳрати аста-секин сўна бошлади. Бу фурсатда хўжаликка қанчадан-қанча раҳбарлар келиб кетмади дейсиз. Улар нимандир баҳона қилиб, хўжаликнинг қаддини ростлаш ўрнига уни ботқоқликка чўктирди.

Минг тўққиз юз тўқсон бешинчи йили хўжаликка туман молия бўлими мудири Қўчқор Шукуров раҳбар бўлиб келди-ю, ишда жонланиш бошланди. Янги раис ўжар чиқди, шу туфайли у ишни хўжаликдаги интизомни мустаҳкамлашдан бошлади. Биринчи куниёқ ғалати буйруқ чиқарди. Унга кўра ишга атиги уч соат кечикиб келган хўжалик аъзосининг шу кунги меҳнат ҳақини кесиб, сабабсиз уч кун ишга чиқмаган кишини ишдан четлатиш кўзда тутилганди. Аввалига кўплар раиснинг бу тутумини унча менсимагандек бўлишди. Лекин қарор ўзгартирилмай, у кучга киравергандан кейин одамлар раиснинг ўжарлигига тан бериб, тартибга кириб қолишди. Шунингдек, хўжалик техникасини талон-торож қилганлардан ҳақи ундириб олиниб, кўзбўямачилик йўли билан хусусийлаштирилган хўжаликнинг бешта трактори жамоага қайтарилди. Қисқаси барча соҳада интизом йўлга қўйилди. Деҳқончилик борасида барча юмушлар ўз фурсатида, агротехника қонун-қоидаларига тўла риоя қилинган ҳолда бажарилди. Йиллар давомида тозаланмаган ариқ-зовурларнинг кўзи очилди. Далага маҳаллий ўғит ташиш қайта ташкил қилинди. Бир сўз билан айтганда бундан ўн йил илгариги иш тутуми қайта жорий этилиб, мўл ҳосил олиш учун қуруқ гап эмас, амалий ишга ўтилди.

Қилинган фидокорона меҳнат ўзининг ижобий самарасини берди. Қарийб ўн йиллик танаффусдан сўнг биринчи марта пахта сотиш йиллик режаси бажарилди. Мавжуд 2150 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 28 центнер ўрнига, 30 центнердан ҳосил олинди. Агрофирма бу йил қабул пунктларига қарийб 4 минг тонна пахтани биринчи навга топширгани учун 50 минг сўмга яқин даромад қилди. Бундан ташқари, режа уддалангани сабабли Вазирлар Маҳкамасининг қарорига мувофиқ режанинг 60 фоизи, режадан ташқари етиштирилган ҳосилнинг ҳаммаси хўжалик ҳисобида қолади. Бу ҳам 40 миллион сўм даромад дегани. Бу ҳали ҳаммаси эмас. Агрофирма режадаги 1634 тонна ўрнига 2200 тонна уруғлик пахта етиштирган. Хомашё давлат андозаси талабларига жавоб берганлиги туфайли хўжалик бундан ҳам 12 миллион сўм даромад кўришни режалаштирмоқда. Нафақат пахта, бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш режаси ҳам ошириб бажарилган. Айтайлик, ғалла 105 фоиз, пилла 118 фоиз, мева 103 фоиз, сабзавот 107 фоиз...

Яна бир гап: жорий йилда агрофирма раҳбарияти ким биринчи бўлиб йиллик пахта тайёрлаш режасини бажарса, гектар бошига ҳосилдорликни 40 центнерга етказса агрофирма ҳисобидан кредитга «Тико» ҳамда «Нексия» автомашинасини беришга ваъда қилганди.

Агрофирма раҳбарияти ўз сўзида турди. Йиллик режани биринчи бўлиб бажарган Асомиддин Мусаев бошлиқ бригада аъзоларига «Тико» енгил автомашинаси берилди. Бригада аҳли эса енгил автомашинани бригада механизатори Мамадали Болтаевга беришни лозим топди. Чунки унинг хизмати беқиёс. У ер ҳайдашдан тортиб, йиғим-терим тугагунча даладан чиқмайди. Шу туфайли у ўз ҳалол меҳнати эвазига «Тико»лик бўлди.

«Нексия» эса ҳосилдорликни 40 центнерга етказган бригадага насиб этади.

Ж. ҚОДИРОВ,
А. ҚОДИРОВ.

Избоскан туманидаги 119-хўжаликлараро кўчма механизациялашган колонна жамоаси 150 ўринга мўлжалланган юқумли хасталиклар шифохонаси қурилишини жадал олиб бормоқда.

Суратда: ғишт терувчи Мақсудбек Худойбердиев.

Тажриба

«ПРЕП»НИНГ САМАРАСИ

Американинг «Кэйс» комбайнлари Ўзбекистон ғаллазорларида бу йил илк оммавий тарзда муваффақиятли ишлатилди. Энди эса мазкур фирманинг пахта териш агрегатлари синовдан ўтмоқда. Айни пайтда Қуйичирчиқ тумани далаларида тўртта ана шундай машинанинг ҳар бири билан кунига 25-50 тоннага етказиб ҳосил териб олинаётир. Уларнинг ҳосилни ерга тўкмай тоза териши пахтакорларга айниқса маъқул келмоқда.

Албатта, терим агрегатлари, айниқса «Кэйс» комбайнлари муваффақиятли ишлаши учун пайкалларда пахта ёппасига қийғос очилган бўлиши лозим. Бунга эса осонликча эришиб бўлмайди. Қуйичирчиқ ва Юқоричирчиқ тумани пахтакорлари бу муаммони хорижий фирмалар билан ҳамкорликда, хусусан, Франциянинг жаҳонга машҳур «Рон-пуленк» фирмаси ишлаб чиққан «Преп» препарати ёрдамида ҳал этиш юзасидан тажриба олиб бормоқда.

Мутахассисларнинг айтишича, «Преп» воситаси ғўзага дефоляциядан бир ҳафта аввал пуркалади. Ўсимликка бундай ишлов берилганида унинг ривожланиш жараёни тўхтамайди, балки баравж ўсади, янги кўсакларнинг очилиши 14-21 кун тезлашади. Шунингдек, ғўза баргини тўкишга ижобий таъсир кўрсатади. Энг муҳими, ҳосил бўлиқ ва тўлиқ етилади. Бу эса талайгина қўшимча ҳосил беради.

Пахтакорлар келгуси йил учун фирмадан 30 тонна «Преп» сотиб олишга аҳд қилди. Дарвоқе, фирма таклиф этаётган мазкур кимёвий воситанинг нархи ҳийла юқори. Аммо уни хориждан воситачиларсиз келтирилса харажатнинг камайиши турган гап.

Н. ДУШАЕВ,
ЎзА мухбири.

ВАЛЮТА БИРЖАСИДА

Ўзбекистон Республикаси Валюта биржасида 1996 йил 29 октябрда бўлиб ўтган савдода Ўзбекистон Республикасининг хорижий валютада операцияларини амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлган банклари иштирок этди.

Сотув ҳажми 9,73 миллион АҚШ долларини ташкил этди. Бир АҚШ долларининг қиймати 43,50 сўм даражасида қайд этилди:

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки 1996 йил 30 октябрдан бошлаб ҳисоб ва божхона тўловлари учун хорижий валюталарнинг сўмга нисбатан қуйидаги қийматини белгилади:*)

1 Австралия доллари	34,42
1 Австрия шиллинги	4,07
1 Англия фунт стерлинги	69,97
10 Бельгия франки	13,91
1 Голландия гульдени	25,54
10 Греция драхмаси	1,83
1 Дания кронаси	7,46
1 БАА дирхами	11,85
1 АҚШ доллари	43,50
1 Миср фунти	12,81
1 Ирландия фунти	70,47
1 Исландия кронаси	0,65
10 Испания песети	3,40
100 Италия лираси	2,86
1 Канада доллари	32,35
1 Хитой юани	5,24
1 Қувайт динори	145,27
100 Ливан фунти	2,80
1 Малайзия ринггити	17,32
1 Германия маркаси	28,64
1 Норвегия кронаси	6,78
1 Польша злотийси	15,46
10 Португалия эскудоси	2,84
1 Сингапур доллари	30,72
1000 Туркия лираси	0,45
1 Финляндия маркаси	9,57
1 Франция франки	8,48
1 Швеция кронаси	6,62
1 Швейцария франки	34,50
1 ЭКЮ	54,82
10 Жанубий Корея вони	0,52
10 Япония иенаси	3,80
1000 Россия рубли	7,99
1 Украина гривнаси	24,26
1000 Беларусь рубли	2,91
1 Эстония кронаси	3,57
1 Латвия лати	78,24
1 Литва лити	10,88
1 Қозоғистон тенгеси	0,63
1 Қирғизистон соми	2,90

*) Валюта қийматини белгилаш чоғида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки мазкур валюталарни ушбу қийматда сотиш ёки сотиб олиш мажбуриятини олмаган.

Ваколатли банклар эркин муомалалаги нақд валютани айирбошлаш шахобчалари орқали сотишда уларнинг сотиш ва харид қилиш қийматини талаб ва таклифдан келиб чиққан ҳолда мустақил равишда белгилайдилар. Валютани аҳолидан сотиб олишда воситачилик ҳақи олинмайди.

Internet
ДУНЁ: ЭНГ СЎНГГИ ЯНГИЛИКЛАР

МАҚСАДЛАРИ МАҚТОВГА САЗОВОР...

Американинг «Бизнес Уик» журнали «Россияда сиёсий машинанинг вужудга келиши» сарлавҳали мақолани чоп этди. Россиядаги демократия ёш ва тартибсиз бўлса-да, лекин унинг сиёсатчилари кабинет ортидаги ишларни йўлга қўйиш санъатини тез ўзлаштириб олишди. Бундайларнинг бош илҳомчиси мақола муаллифларининг фикрича, Президент маъмурияти бошлиғи Анатолий Чубайсдир. У ёз ойида Ельцин сайлов кампаниясининг режиссёри эди. Журналнинг маълумотларига қараганда, у сайлов кампаниясига ўзи амалга оширган хусусийлаштириш даврида бойиб кетган «Катта бизнес» вакилларининг миллионлаб долларини жалб қила олган. Ҳозир Президент маъмурияти бошлиғи яна бир муаммони ечмоқда — у регионларда ўтаётган сайловлар билан шуғулланаяпти. Ельцин тарафдори бўлган номзодларнинг ғалабасини таъминлаш учун Чубайс йирик банк ва саноат гуруҳларининг миллиардлаб рублларини шу ишга жалб қилмоқда. Шундай бўлса-да, Анатолий Чубайснинг мақсадлари мақтовга сазовор деб ҳисоблашади мақола муаллифлари. Ҳозиргача коммунистлар раҳбарлик қилаётган регионларга демократик ислоҳотлар кириб бориши Анатолий Чубайснинг бош мақсади экан.

КАСАЛЛИККА ҚАРШИ КУРАШ

«Штерн» журнали СПИДга қарши кураш бўйича янги ташаббус ҳақида мақола эълон қилди. Журналнинг маълумотларига қараганда, бу касалликка йўлиққанларнинг кўпчилиги 25 ёшгача бўлган ёшлардир. Америка оналар уюшмаси ушбу касалликка қарши курашни кучайтирди. Улар эндиликда бу касаллик ҳақидаги ахборот ҳар бир ўсмирда бўлишини таъминлаш ва уларни профилактика қилишни йўлга қўйишни белгилаб олдилар.

ОЛИМЛАРНИНГ ТАДҚИҚОТИ

«Фортшритте» журнали немис олимларининг сўнгги тадқиқотларини эълон қилди. Врачларнинг фикрича, ортиқча семизлик аёлларнинг кўкрагида рак касалини келтириб чиқарар экан. Мустақил экспертлар гуруҳи 53 минг аёлни текшириб кўрганларида касалликнинг худди шу тури кенг тарқалганлигининг гувоҳи бўлишди.

Аҳвол қалай, фермер?

«ИНСОН ЭПЛАГАНИДАЙ ЭМАС, ИСТАГАНИДАЙ ИШЛАБ, ЯШАШИ ЛОЗИМ»

дейди пастдарғомлик тадбиркор фермер Диловар Эргашев

Бугун Самарқанд вилоятида юзлаб деҳқон-фермер хўжаликлари фаолият кўрсатаяпти. Лекин уларнинг аксарияти тузилганига 2-3 йил бўлишига қарамай, ҳали ўзини ўнглаб ололганича йўқ. Бунга сабаб нима? Баъзиларида тадбиркорлик хислатлари етишмаса, айримлари давлатдан «ундай қиламан, бундай қиламан» деб ер ва кредитни ундиргач, «энди ўзимни қийнаб ўтирамани» дея бор маблағни савдо-сотиққа уриб қўя қолишган. Яна бир тоифаси ер олса, техника тополмай сарсон.

Аммо ана шу фермерлар орасида ҳар қандай қийинчиликларни енгиб, ҳаётда дуч келинадиган тўсиқлардан чўчимай, ўз мақсади сари сабот билан интилаётганлари ҳам анчагина. Пастдарғомлик Диловар Эргашев ана шундай фермерлардан. У кишининг қийинчилик ва ноҳақликларни енгиб ўтишдаги сабот ва бардоши бошқаларга ибрат бўлгудек. Қуйида Д. Эргашевнинг фикр-мулоҳазаларини эътиборингизга ҳавола этамиз.

-- Ётиб ейишни орзу қиладиганлар хилидан эмасман. «Қулдай ишла, бекдай тишла» деган нақлга амал қилишни хуш кўраман. Ишнинг катта-кичиги бўлмайди, дейишади. Лекин менга кенг кўламли ишлар ёқади.

1990 йилнинг сентябрь ойида Пастдарғом туманида жойлашган вилоят техника таъминотининг Улуғбек номли ишлаб чиқариш базаси қошидаги ёрдамчи хўжалиги ўрнида деҳқон хўжалигини ташкил этиш имконияти туғилди. Чунки, бу ёрдамчи хўжалик ташкилотга катта иқтисодий зарар етказаётган эди. Хўжаликнинг насос ёрдамида суғориладиган 28,3 гектар ери, тўртта трактор ва деҳқончилик учун керакли механизмлари бор эди. Ерни қайта текислаб, оралиқ экин билан беда экдик. Банкдан қарз кўтариб, чорва сонини ҳам кўпайтирдик. Баҳорда ердан юқори ҳосил олинди. Хўжалик чорвасини озуқа билан таъминлашдан ташқари бир қисмини сотдик ҳам.

Кўп вақт ўтмай, хўжаликдаги қорамол 120 бошга етди. Бир минг уч юз бош қўй сотиб олиб, қўтон қурдик. Бундан ташқари қўшни Нуробод туманининг «Сазағон» жамоа хўжалиги билан беш йил муддатга шартнома тузиб, яйлов ҳисобидаги 85 гектар ерга сув чиқардик. Лекин «Сазағон» хўжалиги ва туман раҳбарлари яйлов ўрнида суғориладиган ва ҳайдаб экишга тахт қилиб қўйилган ерни кўришгач, шартномани бузиб, биздан тортиб олишди. Яйловга сув чиқариб, экинзорга айлантириш учун қанча харажат кетганлиги билан ҳеч кимнинг иш бўлмади. Шундан сўнг асаб бузилишлару тортишувлар, югур-югурлар бошланди. Ва ... ниҳоят йигирма гектарини қайтариб беришди.

Орадан икки йил ўтиб, «Сазағон» хўжалиги ажралиб чиқиб, бизга берилган ер ҳам унинг ҳудудига ўтиб қолди. Янги хўжалик раҳбарлари эса: «Шартнома-партномангни билмайман, кўтар дов-даскангни», деб ҳайдаб солишди. Алам қиладиган жойи шундаки, деҳқон хўжалигига тегишли ДТ-75 ҳайдов трактори, плуг, мола ва бошқа механизмларни ўғирлаб кетишди. Нуробод тумани ички ишлар бўлимига мурожаат қилинди-ю... Улар ҳалигача ўғрини ушлашолмай гаранг.

Хўжаликдаги молхона торлик қилиб қолгач, қўшни «Дўстлик» жамоа хўжалигининг бекор ётган молхонасини ижарага олиб, таъмирлашга киришдик. Соддаликни қаранг, олдин иш ва харажат қилибман-ку, хужжатлаштиришни кейинга қолдирибман. Оқибатда ҳамма иш битгандан сўнг «Дўстлик» жамоа хўжалиги раҳбарлари ҳам мени ҳайдаб солишди. Қилган меҳнатим ва харажатимга куйиб қолавердим. Ачинарли жойи шундаки, қишда молларни сақлаш учун жой тополмай, уларни сотишга мажбур бўлдик. Ўша йили бирданига 223 бош қўй, иккита ҳўкиз, учта катта чўчқани ўғирлаб кетишди. Ички ишлар бўлимига бир неча бор мурожаат қилдим. Лекин шунча қўйнинг ўғирланиши ғалати якун топди. Орадан уч йил ўтиб, Пастдарғом туман судида 223 бош қўйнинг ҳозирги баҳоси 468 сўм, деб белгиланди ва ушбу миқдор кам бўлганлиги боис ўғрилар жазосиз қолишди. Қаранг-а, бир қўйнинг ҳозирги баҳоси икки сўм эмиш...

— **«Навбаҳор» жамоа хўжалигидан ўн икки гектар ер олиб, экин экдик, деган эдингиз. Суҳбатимиз давомида негадир ўша ерни тилга олмаяпсиз?**

— У ер ҳам ишлатилмасдан ётган, ташландиқ яйлов эди. Шартнома тузганимиздан сўнг текислаб, сув иншоотлари қуриб, суғориладиган ерга айлантирдик ва икки йил фойдаланиб, юқори ҳосил олдик. Лекин кейинчалик юқоридан кимнингдир талаб қилиши натижасида у ерни ҳам биздан тортиб олишди. Оқибатда, ҳозир ўша 12 гектар ҳосилдор ер яна қаровсиз қолиб, ташландиқ ҳолатга келди.

— **Қисқаси, хўжалигингизни хонавайрон қилишибди-да?**

— Хўжалик хонавайрон бўлгани йўқ, аксинча ўсди. Мен асосий эътиборни йўқотилган нарсаларга эмас, ерга қаратдим. Биз ердан унумли фойдаланиб, гектаридан 450-500 центнер озуқа олдик. Пиёз, қовун-тарвуз экиб, даромад кўрдик. Бундан ташқари қилинган даромад ҳисобига хўжаликка техника сотиб олдик. Молхона, омбор ва дўкон қурдик.

Техникадан унумли фойдаланиш мақсадида хўжалик ишларидан ташқари бошқа ташкилотлар учун пуллик техника хизмати жорий этилди. Ташкилотларга, шунингдек, бозорда гўшт-сут маҳсулотлари, 500-600 тонна емхашак сотдик. Хуллас, қўл қовуштириб ўтирганимиз йўқ. Каллаклаб туриладиган тутлар каби қайта-қайта ўсавердик. Хўжаликнинг моддий ва техник қуввати ортди. Табиийки, энди фаолият доирасини янада кенгайтириш зарурати туғилмоқда. Пастдарғом туманидаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалигининг эски, яроқсиз ҳолга келган тўрт юз бош қорамолга мўлжалланган молхонасини, ем тайёрланадиган махсус цех ва бошқа бинолари билан сотиб олиб, таъмирлашга киришдик.

Тикув машиналари, мойжувозга мўлжалланган ва бетон блок ишлаб чиқарадиган ускуналар сотиб олдик. Энди хўжалик учун гўшт, сут ва қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлайдиган кичик цехлар зарур. Бунинг учун эса яна бинолар керак бўлади. Туман ҳудудида ишлатилмай, бекор ётган бинолар кўп, лекин сотишмайди. Ижарага олайлик десак, оғзимиз кўп куйган...

Ҳозир хўжаликда 26 киши меҳнат қилади, саккизта трактор, тўққизта автомашина, иккита комбайн ва бошқа техникаларимиз бор. Эллик бош қорамол ва 330 та чўчқа боқилмоқда. Сотиб олинган молхона таъмири битгач, чорва сонини анча кўпайтириш ниятидамиз. Фақат ер масаласида қийналиб қолдик. Ишонсангиз, деҳқон учун баъзи раҳбарлар билан бир нарса сўраб тиллашишдан кўра тошлоқ ер билан беллашиш осонроқ...

Хуллас, мана шунақа гаплар. Лекин мени тўғри тушунинг, нолиётганими йўқ, гап очилиб сиз билан бир дардлашаяпман-да... Биласизми, менга нима алам қилади? Ҳозир деҳқон-фермерларнинг кўпи ўз ишини тўғри йўлга қўёлмаслигининг сабаби иккинчи даражали юмушлар билан ўралашиб қолганлигидир. Ўринсиз асаббузарликлар, югур-югурлар натижасида қанчадан-қанча хайрли ишлар қолиб кетаётир. Ахир, бу юзлаб тонна гўшт, сут, мева-сабзавотдан бебаҳра қоляпмиз, дегани эмасми?..

Музаффар МУҚИМОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Музрабод туманидаги «Бешқўтан» жамоа хўжалиги деҳқонлари шоли ўрими суръатини пасайтиришмаяпти. Улар кунига қабул пунктларига 200 тоннадан ошириб шоли топширишаяпти.
СУРАТЛАРДА: бригада бошлиғи Р. Тоғаев, комбайнчи М. Худойшукуров, С. Ҳаитов ва хўжалик агрономи А. Қамбаров; (пастда) комбайнчи Э. Ўтаев.

И. Хўжаев олган суратлар.

Бир хат изидан

«ТЕКШИРИШЛАР ДАВОМ ЭТМОҚДА...»

Ёки бир маҳалладаги тортишувлар ҳақида

Очиғини айтганда, ушбу хатни қўлимга олганимдаёқ, кўнглимда қандайдир бир хижиллик пайдо бўлган эди. Уни жойида бориб ўрганиш жараёнида эса бу хижиллик надомат ва таассуфга айланди. Шикоятчилар ва улар айблаётган кишилар ўртасидаги «ўта маданиятли» тортишувларга «қозилик» қилиб ўтирганимдан... уялиб кетдим. Тасаввур қилинг: неча йиллардан буён бир маҳаллада қўни-қўшни бўлиб яшаб келаётган, кўпни кўрган, зиёли одамлар бугун бир тараф, ўша маскан оқсоқоли ва унинг «арбоблари» бир томон бўлишиб, масала талашиб ётишибди. Иккала томон ҳам ўзини ҳақ деб билади, шаштлари бирбиринкидан баланд.

Аҳвол шу даражага етганки, бу жанжалнинг «довруғи довон ошиб», ҳатто пойтахтгача етиб келган. Аслида, халқимизнинг турмуш тарзидан келиб чиқиб айтганда, эл оқсоқоли одамларнинг ишонган тоғи, энг ҳурматли кишиси ва маслаҳатгўйи бўлиши керак. Аммо мана шундай тоифадаги бир одамнинг боши маломатдан чиқмай қолганлиги ажабланарли.

Гап шундаки, таҳририятимизга Қарши шаҳридаги «Беглар» маҳалласида истиқомат қилувчи йигирма тўрт кишилик «ташаббускор гуруҳ» (улар ўзларини шундай аташибди)нинг шикоят хати келди. Унда маҳалла оқсоқоли Нурим Даврононвнинг ножоиз хатти-ҳаракатлари баён қилинганди. Хатда, жумладан, шундай дейилади:

«Қарши шаҳри, «Беглар» маҳалласидаги ташаббускор гуруҳ томонидан вилоят ҳокими номига шу йил 28 январда маҳалла фуқаролари йиғини раиси Нурим Даврононвнинг жиноий ишлари ҳақида ёзилган талабнома текшириб, жавоб йўллаш учун Қарши шаҳар ҳокимиятига юборилган эди. Шундан сўнг биз шаҳар ҳокимининг собиқ муовини... Музаффар Туроповнинг кабинетида икки соат бўлиб, талабномада ёзилган фактларни тўлиғича исботлаб бердик. Лекин орадан икки кун ўтгач, яъни 30 январда шаҳар кенгашининг сессияси бўлиб, шаҳар ҳокимининг уччала муовини ҳам ишдан олинди (шу жумладан, М. Туропов ҳам — Ғ. Ш.) талабномамиз эса текширилмасдан кимларнингдир қўлида қолиб кетди. Биз унинг натижасини сўраганимизда, «Талабномаларингиз шаҳар ҳокимининг биринчи ўринбосари Баҳром Жалиловга берилган», дейишди. Ҳокимият томонидан тузилган комиссия орадан тўрт-беш кун ўтгач, биздан бирор кишини қўшмасдан Н. Давронов билан биргаликда хатни юзаки текширган ва кўпгина жиноий ишларни ёпиб кетган. Хатга имзо чеккан уч-тўрт киши билан суҳбатлашишган, холос...»

Хатда ёзилишича, Н. Давронов маҳалла қўмитасининг ҳозирда фаолият кўрсатаётган биносининг ер майдонини ғайриқонуний равишда ўз қизи Матлуба Даврононванинг номига хусусийлаштириб олган экан. Текширувлар жараёнида бу гап ҳақиқат эканлиги намаён бўлди. Ҳатто мен ана шу масала билан боғлиқ ҳужжатларни кўздан кечира туриб, ҳайратдан ёқа ушладим. Бу иш 1994 йилиёқ амалга оширилибди-ю, маҳалла аҳли ўзлари бир пайтлар ҳашар йўли билан бунёд этган иморатнинг «эгаси» чиқиб қолганидан шу чоққача бехабар эканлар.

Унинг тафсилоти қуйидагича. 1993 йил 20 февраль куни «Беглар» маҳалла қўмитаси аъзоларининг йиғилиши бўлиб ўтади. Унда биргина «Эски маҳалла идораси ҳақида»ги масала муҳокама этилади. Пировардида Н. Давронов бошчилигидаги йиғилишда маҳалланинг эски идора биносини ваҳмай (сариқ чумоли) еб битиргани учун бузиб ташланиб, фуқаро Давронова Матлубага ушбу бино ўрни расмийлаштириб берилган. Унга уй-жой қуриш учун шаҳар ҳокимиятининг қарорини чиқартириб олиш топширилган. Ҳали ўқиб, ота-онасининг иссиқ бағрида ўйнаб-кулиб юрган ёшгина қизалоқ қандай қилиб уй-жойга муҳтож бўлиб қолганлиги бизга қоронғи. Лекин ажабланарлиси, Қарши шаҳар ҳокимлиги 1994 йил 3 октябрда М. Даврононвага маҳалла идорасининг ўрнида уй-жой биноси лойиҳалаш ва қуриш учун 550 кв. м. ер майдони ажратиш тўғрисида қарор қабул қилади.

Таассуфки, М. Даврононвага бу ерда турар жой тиклаш насиб этмади. «Ташаббускор гуруҳ» бу сирдан воқиф бўлиб қолгач, у «ўз хоҳиши билан» ниятидан воз кечади...

«Ташаббускор гуруҳ» аъзолари ниҳоят, орадан қарийб бир ярим ой ўтгач, Қарши шаҳри ҳокими вазифасини бажарувчи К. Мустафоқулов имзоси билан қисқагина жавоб хати олади. Унда, жумладан, маҳалла қўмитаси идорасининг ер майдонини М. Даврононвага бериш тўғрисидаги шаҳар ҳокимиятининг олдинги қарори бекор қилинганлиги маълум этилиб, бошқа бир қанча фактлар ўз тасдиғини топмаганлиги, лекин ҳали давом этаётган тафтишлар 1996 йилнинг 10 февралигача тугатилиб, қўшимча хабар қилиниши айтилади.

Уларнинг эса боши қотиб қолишади. Ахир, хат 21 февралда жўнатилгану, яна 10 февралгача тафтишларни ниҳоясига етказишни ваъда қилишибди. Ажабо! Янаям қизиғи, ушбу хатнинг тагида исм-шарифи кўрсатилган К. Мустафоқулов бундан йигирма кунча бурун ўз вазифасидан кетган эди. Бундай англашмовчиликни қандай тушуниш мумкин? Шу ўринда яна бир гап. Юқоридаги хатда: «Маҳалла фуқаролар йиғини оқсоқоли Н. Давронов уч жойда ишлашини эътиборга олиб, шаҳар ҳокимлиги шаҳар «Маҳалла» хайрия жамғармаси раислигига бошқа кишини тавсия қилади», дейилган. Бироқ бу нарса ҳам қоғозда қолиб кетаверган.

Шикоят хатидан кўчирма:

«Бизлар комиссиянинг маҳалла фуқаролари К. Эркаев ва О. Икромоваларга берилган моддий ёрдам пулларини тўғри, деб берилган хулосага қўшилмаймиз. Ахир, маҳалладаги Островский кўчаси, 39-уйда яшовчи уруш қатнашчиси Бадал Имомов, Некрасов кўчаси 3-уйда яшовчи уруш ва меҳнат фахрийси Махфират Раззоқова, «Иқбол» кўчасида турувчи Галя Султонова, С. Шодиев кўчаси, 7-уйда яшовчи Муқаддам Тўрақулова ва бошқа ночор оилаларга ёрдам пули берилмаганлигини қандай изоҳлаш мумкин?»

Бу масала Қарши шаҳар молия бўлимининг тафтишчилари томонидан бир неча бор чуқур ўрганиб чиқилди ва ҳар гал ҳеч бир айб топилмади. Шаҳар молия бўлими мудири А. Нарзуллаев имзолаган 1996 йил 3 майдаги хатда жумладан, шундай дейилган: «Кам таъминланган оилаларга берилаётган моддий ёрдам пулининг тўғри тайинланиши юзасидан Қарши шаҳар молия бўлими ходимлари томонидан икки маротаба текшириш ўтказилган бўлиб, Эркаев Камол ва Икромова Озодага моддий ёрдам тўғри тайинланганлиги ва ажратилган маблағларни тўғри тақсимлаётганликлари аниқланган».

Ҳа, тафтишчиларнинг хулосасига эътироз билдириб бўлмайди. Чиндан ам, К. Эркаев ва О. Икромоваларга ёрдам пуллари қонун-қоидага риоя қилинган ҳолда тайинланган. Лекин... Мен кам таъминланган оилаларга берилаётган моддий ёрдам пуллари ҳужжатлари билан танишиб чиқдим. Маълум бўлишича, К. Эркаев 1994 йил октябрь ойидан бошлаб мунтазам равишда ана шундай рағбатдан баҳраманд бўлиб келар экан. Шу йил апрель ойида «Беглар» маҳалласи бўйича 50 кишига моддий ёрдам тайинланган. Энг қизиғи, уларнинг аксариятига 600 сўмдан ёзилгани ҳолда атиги тўрт киши, жумладан, К. Эркаевга ҳам 750 сўм ёзилган. Шу ўринда бир гапни айтиб қўяй, Камол Эркаев маҳалланинг фаолларидан бири саналади. Нурим Даврононвнинг қизига идорани хусусийлаштириб бериш масаласи кўрилган йиғилишда у ҳам иштирок этиб, «машҳур» қарорга имзо қўйган эди...

Хатда тилга олинган Икромова Озода эса мазкур маҳалла қўмитаси котиби Жаббор Эргашевнинг келини экан. Опамиз 1995 йил март ойидан эътиборан то яқин-яқингача бундай моддий кўмакдан баҳраманд бўлиб келган. Ёрдам пулини тақсимлаш бўйича маҳалла қўмитасида тузилган еттилик комиссия О. Икромовага ҳам жуда саҳийлик қилибди. У ҳам 1995 йил августдан бошлаб энг юқори суммада ёрдам пули олиб келган. Жаббор Эргашевдан бунинг боисини сўраганимда у «келинининг беш нафар фарзанди борлиги, иккитаси эса ҳали икки ярим ёшга ҳам кирмаганлиги, болалар сунъий равишда катта бўлаётганлиги-ю кунига 2 литр сут ичиши» тўғрисида куйиниб гапирди. Маҳалла фуқаролари йиғини раиси Нурим Даврононвнинг бизга ёзиб берган тушунтириш хатида шундай дейилади: «Икромова Озода моддий ёрдам сўраб ариза берган, 5 та боласи бўлгани, оилада 7 киши бўлгани ва болаларига нафақа олмагани, турмуш ўртоғининг ишхонаси ўтириб қолганлиги (О. Икромованинг эри Жамол Эргашев Қарши шаҳридаги 12-ХАТП автокорхонасида эксплуатация бўлимининг бошлиғи вазифасида ишлайди — Ғ. Ш) учун ойлик маоши кам тушади. Шунинг учун еттилик комиссия атрофлича ўрганиб чиқиб, моддий ёрдам белгилади».

Бўлса бордир. Лекин ажабланарлиси, шу йил апрель ойидан бошлаб, яъни айнан шу масала хусусида тортишувлар бошлангач, О. Икромовага ёрдам пули бериш тўхтатилган. Н. Даврононвнинг тушунтиришича, Ж. Эргашевнинг келини йилнинг иккинчи чораги учун кўмак сўраб ариза бермабди. Хўш, энди у болаларига «ҳар куни икки литр сут олиб беришда» қийналиб қолмасмикин? Ёки турмуш ўртоғининг «ўтириб қолган ишхонаси» қаддини ростладими?

Бизга йўлланган шикоят хатига биринчи бўлиб Махфират Раззоқова имзо чеккан. У ҳозир пенсияда экан. Ногирон ўғли билан бирга яшайди. Оилавий шароити анча оғир. Н. Даврононвнинг айтишича, белгиланган тартиб бўйича опага ёрдам пули ажратиш мумкин эмас экан. Чунки ойлик даромадларини жон бошига ҳисоблаганда, белгиланганидан юқори суммани ташкил этаркан. Қолаверса, М. Раззоқова уларга ариза билан мурожаат ҳам қилгани йўқ эмиш. Шундай экан, хўш, унда нега Махфират опага айнан шикоят хати ёзилгандан сўнг, яъни шу йил апрель ойи учун 600 сўм ёрдам пули ёзилган? Демак, мумкин экан-да? Иккинчидан, у ариза ёзиб, мурожаат қилмаган тақдирда ҳам маҳалла оқсоқоли ва фаоллари ўзлари ташаббус кўрсатиб, ана шундай ночор яшаётган одамларни аниқлаб, уларнинг ҳолидан хабар олишлари, моддий ва маънавий жиҳатдан уларни қўллаб-қувватлашлари лозим эди-ку? Қолаверса, Президентимизнинг 1994 йил 23 августда қабул қилган «Кам таъминланган оилаларни ижтимоий ҳимоялашни кучайтиришга оид чора-тадбирлар тўғрисида»ги Фармонида ҳам энг аввало ана шундай тоифадаги фуқароларга кўмак бериш назарда тутилади.

Умуман олганда, маҳаллада ёрдам пулини тақсимлаш масаласи жуда кўп баҳс-мунозараларга сабаб бўлмоқда. Ҳатто Қарши шаҳар молия бўлимининг тафтишлари ҳам арзчиларни қониқтирмаяпти. Назаримда, мазкур муаммони бартараф этиш учун масалага янада чуқурроқ назар ташлаб, унинг маънавий жиҳатларини ҳам эътиборга олиш лозим бўлади.

Хатда ёзилишича, текшир-текширлардан сўнг шу йил 28 февраль куни маҳаллада ҳисобот-сайлов йиғилиши ўтказилади. Унда Қарши шаҳри хокимининг биринчи ўринбосари Б. Жалилов, ташкилий бўлим мудири О. Очилов, шаҳар ХДПси биринчи котиби Муртазоев, молия бўлими мудири А. Нарзуллаевлар иштирок этишади. Шикоятчиларининг таъкидлашича, мажлисни бошқарган Жалилов ва Муртазоевлар унинг ошкоралик ва демократия руҳида ўтишига тўсқинлик қилишиб, маҳалла фаолиятини мақташ билан кифояланишган эмиш. Биз шу масала хусусида гаплашиб олиш мақсадида Б. Жалиловни бир неча бор суриштирдик. Аммо начораки, икки кунлик сафаримиз давомида ҳам у кишига дуч келмадик. Очилов ва Муртазоевлар эса шикоятчилар билан юзма-юз гаплашишди. Шу ерда қизиқ ҳодиса рўй берди. Гап шундаки, шикоятчилар ўз фикрларини маъқуллаган бўлсалар, О. Очилов, Муртазоев, Н. Давронов ва фаоллар, мажлисда сизларга ҳам сўз берилди-ку, дейишади. Т. Отақулов, Р. Очилов ва бошқа шикоятчилар, бизга сўзлашга етарли имкон беришмади, дея жиғибийрон бўлишади. Ким ҳақу, ким ноҳақ?

Шикоят хатидан кўчирма:

«Йиғилишда ташаббускор гуруҳ ёзган хат маҳалла фуқароларига ўқиб берилмади, у сир сақланди...»

Менинг қўлимда ушбу мажлис баёни турибди. Унда ёзилишича, маҳалла қўмитаси раиси Н. Даврононвнинг 1993 йилдан 1996 йил февралигача бўлган даврдаги бу ерда қилинган ишлар тўғрисидаги ҳисоботидан сўнг кун тартибидаги иккинчи — «ҳар хил масалалар» бўлмиш ташаббускор гуруҳнинг вилоят ва шаҳар ҳокимларига ёзган шикоятига навбат келади. Мажлис раиси Б. Жалилов «вақтни тежаш» мақсадида шикоят хатининг мазмуни билан йиғилиш аҳлини таништириб ўтади. Хўш, мажлис раиси нима учун бундай йўл тутди? Ахир қоида бўйича хат тўлалигича ўқиб берилиши керак эди-ку? Н. Даврононвнинг каттагина маърузаси учун етарли бўлган вақт шунга келганда камлик қилиб қолдимикин? Унинг мана шу ҳаракатлари кейинчалик жанжалнинг янада ғовлаб кетишига ўз «ҳиссасини» қўшганлигига нима дейсиз?

Йиғилишда ҳар ким ҳар хил фикрни билдиради. Биз унинг барча икир-чикирларига тўхталиб ўтирмаймиз. Қисқаси, ўша куни баҳслар, тортишувлардан қатъи назар, «Беглар» маҳалласи қўмитасининг фаолияти қониқарли деб топилади ва шаҳар ҳокимиятининг тавсияси билан Н. Давронов қайтадан оқсоқол этиб сайланиб, «шикоят хатида келтирилган фактлар исботланмаганлиги қайд этилиши» тўғрисида қарор қабул қилинади. Бироқ худди ана шу мажлисда шикоят хатидаги бир қанча фактлар тўла ёки қисман тасдиқланганлиги эътироф этилган эди. Хусусан, Н. Даврононвнинг уч жойда ишлаши (у киши Қарши шаҳар «Маҳалла» жамғармаси раиси ҳамда педагогика билим юртида бир ярим ставка дарс беради), маҳаллада фахрийлар ва хотин-қизлар кенгашлари яхши фаолият кўрсатмаётганлиги, табиий газ ва ичимлик суви билан таъминлашнинг аҳволи ҳаминқадарлиги, маданий марказ йўқлиги тан олинган эди.

Шикоят хатида яна кўплаб фактлар тилга олинган. Аммо уларнинг ҳар бирига батафсил тўхталиб ўтишнинг имкони йўқ. Биз икки кун давомида «Беглар» маҳалласида бўлиб, шикоятчилар, холис кишилар билан суҳбатлашдик. Натижада хатда тилга олинган барча фактлар ҳам тўғри эмаслигига ишонч ҳосил қилдик. Баъзилари ҳатто шунчаки «эмиш-эмиш» қабилидаги гаплар эканлиги аён бўлди. Менимча, агар етти саҳифалик шикоят хатидаги ҳамма фактлар ўз исботини топганида, Қарши шаҳри ҳокимлиги ҳам Нурим Даврононвга нисбатан бирор бир чора кўрган бўлармиди... Маҳалла оқсоқолининг бахтига шикоятчилар ортиқча ҳаяжонга берилиб кетишиб, кўпгина аниқлаб бўлмайдиган воқеаларни ҳам қаламга олишган. Биз эса исботланмаган ҳақиқатни, гарчи у ҳақиқат бўлса-да, ҳақиқат деб айта олмаймиз.

Шикоят хати муаллифлари ҳам, маҳалла қўмитаси оқсоқоллар ҳам кўпни кўрган, тажрибали, зиёли кишилар. Оқ-қорани яхши тушунишади. Энг муҳими, бир жойда ён қўшни, жон қўшни бўлиб яшашади. Бироқ надоматлар бўлсинки, улар бугун қарама-қарши бўлиб қолишган. Ҳатто маҳалла қўмитасининг тўкилай-тўкилай деб турган ғарибгина маъмурий идорасида бўлиб ўтган юзма-юз суҳбат чоғида улар ўзаро жанжаллашиб кетишларига бир баҳя қолди. Мен бу жараённи кузатиб ўтириб, уялиб қолдим. Хўш, нима учун аҳвол шу даражага келиб қолди? Наҳотки, «уйдаги гапни кўчага чиқармасдан», унинг олдини олиш мумкин эмасди? Халқимизда: «Бир кун жанжал чиққан жойдан қирқ кун хайр-барака кўтарилади», деган ҳикматли нақл бор. «Беглар» маҳалласида эса анчадан бери ана шундай жанжал давом этиб келаяпти. Назаримда, бу борадаги тортишувларга ўша, 28 февралда бўлиб ўтган йиғилишдаёқ хотима бериш мумкин эди. Бунинг учун фақатгина масалага одилона ёндашилса, кифоя эди. Таассуфки...

Ғафур ШЕРМУҲАММАД,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЎҒИТ ҲАМ ЎЗИМИЗДАН!

Поезд орқали олиб келинадиган маъданли ўғитлар сурхондарёликларга, масалан, қашқадарёликларга нисбатан жуда қимматга тушади.

Чунки поезд Туркманистон ҳудудидан ўтгани боис бу мамлакатга Америка доллари ҳисобида бож тўлови тўланади. Бироқ маъданли ўғитларсиз эса режалаштирилган ҳосилни олиш амримаҳол. Нима қилиш керак?

Боболари турли маъданларни ўчоқдаги чойдушда қайнатиб, ундан тиллани ажратиб олган сурхондарёликлар бу муаммони ҳам ҳал этишнинг йўлини топишди. Гап шундаки, Шарғун шаҳри атрофида фосфорли маъданларга бой кон очилди. Ваколатли илмий-тадқиқот институтлари олимларининг хулосасига қараганда, бу маъданнинг таркибида 18 фоиз фосфор, 1 фоиз калий, шунча миқдорда азот бор экан. Заҳирасининг эса ҳисоби йўқ.

Сариосиёликлар бир йилдан бери тажриба тариқасида шу ўғитни ишлатишяпти. Маъдан майдаланади-да, тупроққа солинади: ортиқча ҳаракатнинг ҳам, харажатнинг ҳам ҳожати йўқ. Туман ҳокими, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси депутати Қосимжон Холдоров бизга Шарғун маъдани билан озиқлантирилиб етиштирилган ошқовоқ ва тарвузни кўрсатди. Одам кўзига ишонмайди: уларнинг вазни оғир, мазаси эса ширин эди.

Тожиддин РАЗЗОҚ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Қозоғистоннинг шимолий вилоятларидаги асосий ғалла ишлаб чиқарувчи

"Одил" фирмаси

(Ўзбекистон Республикаси)

Ўзбекистон ҳудудида ғалла сотишни йўлга қўйганлиги муносабати билан корхоналар, бирлашмалар ва юридик шахслар диққатига мурожаат этади.

Тўлов: ғалла Ўзбекистон ҳудудига киргандан кейин.

Унутманг! Бизда энг арзон нарх.

Тел.: 56-14-07, 33-56-79.

Факс: 56-59-76.

PETROLEX PETROLEX PETROLEX

ШВЕЙЦАРИЯ КОМПАНИЯСИ

PETROLEX

А-80 БЕНЗИНИ

15 сўм

СИФАТЛИ — ЕВРОПАГА ХОС

ФАРҒОНА ВОДИЙСИ

1-АЁҚТ — Қўқон ш. (Янги бозор).
40-АЁҚТ — Ёзёвон қўрғони (ДАН пости ёнида)
41-АЁҚТ — Қапчуғай қўрғони (ДАН пости ёнида).
42-АЁҚТ — Файзобод қўрғони Олтиариқ тумани.
43-АЁҚТ — Олтиариқ тумани.
48-АЁҚТ — Риштон тумани.
49А-АЁҚТ — Марғилон. Тошлоқ тумани.
55-АЁҚТ — Фарғона. Фрунзе мавзеси (теннис кортлари ёнида).
96А-АЁҚТ — Косонсой шаҳри.

PETROLEX PETROLEX PETROLEX

Давлат тили ҳақида қонун қабул қилинганлигининг 7 йиллигига

ТИНИҚ ВА ПОКИЗА КЎЗГУ

Одамзот, энг аввало, тил, шуур ва меҳр деган неъматларга соҳиб бўлгач, у инсон отлиғ улуғ рутбага эришган. Сўз салтанатининг султони, бобокалонимиз ҳазрат Алишер Навоийнинг «Инсонни сўз айлади жудо ҳайвондин, билки гуҳари шарифроқ йўқ ондин» байтида бу ҳайрат ва ҳақиқат бетакрор бир тарзда ифода этилган. Тил маънавият ва маданият кўзгусидир, шубҳасизки, инсон бошқа мавжудотлардан маънавий, руҳий ва маданий оламга эгалиги билан фарқ қилади.

Ҳадиси шарифларда «Кишининг зебу зийнати, гўзаллиги унинг тилидадир», дейилади. Қадим-қадим замонлардан бери ҳар бир миллат, ҳар бир қавм ўз тилига буюк ҳурмат ва эҳтиром билан қарайди, бу тилнинг соҳир оҳанглари оғушида эримоқдан адоқсиз ҳузурлар туяди, бу тилга тимсол топмасликдан таскин топади, бу нодир бойликни дунёларга бермасликка ҳамиша ҳозир туради. Чунки тил муқаддас ва муҳташам қудрат, сиру синоатли, нозу назокатли наво, миллат деган бирликнинг тош тамали, у бой берилса, миллат ҳам тўзғоқ каби тўзғиб кетади. Миллатнинг бирлиги ва борлигининг бош белгиси тил эканлигини исботлаш учун сўз сарфлаш нутқни исроф қилиш билан баробар.

Мустабидлик замонида марказнинг тилимизга ўтказган зуғуму зулмлари, кўрсатган нописандликлари миллатимизнинг бирлиги ва борлигига раҳна солмоқдан иборат катта, аммо калта сиёсатнинг кўринишларидан бири эди.

Инсоннинг миллати одатда унинг отасининг миллатига қараб белгиланади, чунки қон отадан меросдир. Ота қонининг доимий давомчиси фарзанддир. Ўз тили учун энг машҳур, энг дақиқ истилоҳ ўзбек тилида «она»дир. «Она тили» ибораси беҳад ва бўлиқ. Ғалати бир мувофиқлик: миллатнинг тайин этилишида ота асос бўлгани ҳолда миллатнинг бош белгиси ҳисобланувчи тил онага нисбат бериладди... Бир қарашдаги бу номувофиқликда отанинг улуғлиги ва онанинг муқаддаслиги деган қутлуғ тушунчалар фавқулодда бир уйғунлик касб этгандай, ўктам бир мутаносиблик-ла қовушгандай. Миллат отадай улуғ, тил эса онадай муқаддас.

Ўзбек тилининг шону шавкати, туганмас куч-қудрати башариятнинг ақлий ва бадиий хазинасидан жой олган жуда кўплаб асарларда мужассамдир. Бу тилнинг шаънини бизнинг буюк аждодларимиз ҳамма замонларда сарбаланд этиб келганлар. Адолат илмидан дунёга дарс берган улуғ бобокалонимиз Амир Темур ўзининг мағлубият нелигини билмаган қарчиғайларига шу тилда буйруқ берган эди. Орифона таъбир билан айтганда, соҳибқироннинг тиғи етмаган жойларни улуғ Алишер Навоий бобомиз шу тилда забт этганди...

Тилимизнинг обрў-эътибори, нуфузи, мавқеининг пойдорлиги учун жиддий қайғурганларнинг сафи жуда кенг. Бу сафнинг бошида, табиийки, ҳазрат Алишер Навоий туради. У киши тилимизнинг имконлари бениҳоя улканлигини, унинг бошқа ҳеч бир тилдан бирор жиҳатдан бўлсин, қолишмаслигини илмий нуқтаи-назардан асослаб, «Муҳокаматул — луғатайн» деган рисола битганлиги, шу тариқа бу тилни сарой тили сифатида эълон қилувчи фармон чиқартиришга эришганлиги ҳам тарихдан маълум. Аслида тилимизга давлат тили мақомини берган илк фармон ҳам шудир. Лекин кейинчалик тилимиз ўз бошидан турли торт-тортлар, маккорона ўйинларни кечирди.

1989 йилнинг 21 октябрида ўзбек тилини Ўзбекистоннинг давлат тили сифатида эълон қилган Қонун қабул қилинди. Бу интиқ истиқлол сари қўйилган дастлабки дадил қадамлардан бири эди. Бу қонун халқ миллий уйғонишининг илк амалий самараси эди дейиш мумкин. У ўзбек тилининг кўп йиллар давомида топталган ҳақ-ҳуқуқларини тиклашнинг кафолати бўлди, ўзбек тилини бутун чоралар билан ривожлантириш давлат ишига айланди. Ўзбекистонимизнинг мустақилликка эришуви барча соҳаларда бўлгани каби тил тараққиёти билан боғлиқ масалаларни ҳал қилишнинг ҳам жадаллашувига имкон яратди. Республикамиз раҳбариятининг саъй-ҳаракатлари, ғамхўрлиги туфайли яхлит ва холис давлат тил сиёсати шаклланди. Ана шу сиёсатга кўра ўзбек тилининг назарий ва амалий масалалари ҳал этилмоқда.

Шуни ҳам айтиш керакки, давлат тили ҳақидаги қонунимиз ҳали қизил салтанат парчаланиб бўлмаган, бу салтанат жони томоққа келиб қолган бўлса-да, чангаллари тепамизда турган пайтда қабул қилинганлиги учун ҳам баъзи моддаларда бу «салтанат» тилига устунлик берилган ўринлар йўқ эмас эди. Масалан, Ўзбекистонда «Рус тилини СССР халқларининг миллатлараро муомала тили сифатида ривожлантириш ва ундан эркин фойдаланишни таъминлаш» қоидалаштирилганди. Муборак истиқлолимиз бу каби ҳолатларни тузатиш, янги ижтимоий-тарихий шароит талабларига кўра қонунга таҳрир киритиш заруриятини тақозо этди. Ана шунга кўра 1995 йилнинг 21 декабрида мазкур қонуннинг янги таҳрири қабул қилинди. Янги таҳрирда эслатилган қоида «Фуқаролар миллатлараро муомала тилини ўз хоҳишларига кўра танлаш ҳуқуқига эгадирлар» тарзида берилган. Бошқа моддаларга ҳам тегишли тарздаги ўзгартиришлар киритилган. Баъзилар қонуннинг янги таҳриридаги баъзи моддаларнинг кучга кириши муддатининг 2005 йилгача деб кўрсатилишини бошқача талқин қилишга уринадилар. Бу ўринда «Тил масалаларига эътибор сусаймаганми?» қабилидаги иштибоҳга асос йўқ. Чунки қонунда лотин ёзувига асосланган ўзбек алифбосига ўтиб бўлишнинг сўнгги муддати 2005 йил деб кўрсатилган. Давлат тилига тўлиқ ўтиб бўлишнинг кўп жиҳатлари ёзув билан бевосита боғлиқ, яъни иш қоғозлари, лавҳалар, муҳрлар ва шу кабиларни ёзувсиз тасаввур этиб бўлмайди. Шундай экан, янги ёзув ва давлат тили масаласини баб-баравар, айни бир муддатда ҳал этиш мақсадга мувофиқ.

Юртбошимиз бот-бот таъкидлаётганидек, «Маънавияти бут бўлмаган давлатнинг келажаги бўлмайди». Тил маънавиятнинг ўзига хос кўзгусидир. Бу кўзгуни асрамоқ, покизалигини сақламоқ, тиниқлигини таъминламоқ маънавий камолотимиз учун, демакки, келажаги буюк давлатимизнинг, халқимиз ва миллатимизнинг пойдорлиги учун муҳимдир.

Ўзбек халқи ўз тилига қилинган зуғумларни кўп кўрди, буларни қалбида адоқсиз оғриқлар, ўксинишлар билан бошдан кечирди. Бошқа тил вакилининг бу оғир ҳиссиётлардан қалби яра бўлишини ўзбек яхши билади. Шунинг учун ҳам қонунда «Ўзбекистондаги барча миллат ва элатларнинг тилларига иззат-ҳурмат билан муносабатда бўлиш таъминланади» деб ёзиб қўйилган. Зотан, барча миллатларга, уларнинг тилу маданиятига тўғри ва холис муносабат бизга аждодларимиздан, Амир Темурдан меросдир. Клавихо ўзининг кундалигида Самарқанднинг тўкин бозорида дунёнинг хилма-хил бурчакларидан келган турли тилларда сўзлашувчи савдогарларни кўрганлигини ёзган. Миллатлараро аҳиллик, ҳамжиҳатлик ва ҳамкорликнинг амалий ва азалий натижалари бугун бизнинг кўз ўнгимизда. Бугун Ўзбекистонимиздаги тотувлик ва тинчликка дунё кўрган сиёсатдонлар ҳавас ва ҳайрат билан қараётганлиги ҳузурлидир.

Маънавиятимизнинг покиза кўзгуси бўлмиш она тилимизнинг ривожи, дунё кўзи ўнгида нуфузи тобора ортиб бораётгани давлат тили ҳақидаги қонунимизнинг ишлаётганидан далолатдир.

Низомиддин МАҲМУДОВ,
филология фанлари доктори, профессор.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФАН ВА ТЕХНИКА ДАВЛАТ КОМИТЕТИ

Андижон, Қашқадарё, Наманган ва Хоразм вилоятлари ҳокимиятлари, вазирликлар, концернлар, ассоциациялар, идоралар, корпорациялар ва ишлаб чиқариш бирлашмалари, ЎзҚХФА, Энергетика, Мелиорация ва сув хўжалиги, Коммунал хизмат кўрсатиш, Ички ишлар, Олий ва ўрта махсус таълим, Соғлиқни сақлаш вазирликлари, "Ўзкимёсаноат", "Ўзбекенгилсаноат", "Ўзфармсаноат", Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси, "Махсус қотишма" РБ, "Ўзқурилишматериал", "Бошгидромет", Давлат геология қўмитаси, "Қизилқумноёбметолтин", Олмалиқ тоғ-кон металлургия комбинати, Навоий тоғ-кон металлургия комбинати, "Ўзиталмотор" АЖ ***билан биргаликда республика минтақаларини иқтисодий ва ижтимоий ривожлантиришга йўналтирилган илмий-техник лойиҳалар танловини эълон қилади.***

Танловга қўйилган муаммолар рўйхати, аризалар бериш ва расмийлаштиришнинг асосий шартлари ва қоидалари билан Ўзбекистон Республикаси ФТДК, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, Фанлар академияси, Қишлоқ хўжалик фанлари академияси, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Соғлиқни сақлаш вазирлиги, вилоят ҳокимиятлари, вилоят фан ва техника марказлари, юқорида қайд қилиб ўтилган идора ва ташкилотларда танишиш мумкин.

Танловга тақдим этиладиган лойиҳалар рўйхатда келтирилган масалалардан муайян бирини ҳал қилишга йўналтирилган ва кўпи билан 1-2 йилда натижа олиниши кўзда тутилган бўлиши лозим.

Танловда иштирок этиш учун аризалар ЎзР ФТДК да 1996 йил 1 ноябрдан 1 декабргача якшанбадан ташқари, ҳар куни соат 14 дан 18.00 гача (шанба куни соат 10.00 дан 14.00 гача) ёки почта жўнатмаси билан (700017, Тошкент ш., Х. Сулаймонова, 29-уй) қабул қилинади.

МАЪЛУМОТ УЧУН ТЕЛЕФОН: 39-18-20, 39-18-56, 39-18-65.

• Спорт • Спорт • Спорт • Спорт • Спорт

Велоспорт

ҚЎШ МУВАФФАҚИЯТ

Велоспортчиларимиз Сурияда ўтказилган халқаро турнирда муваффақиятли қатнашишди. Р. Нуритдинов, С. Арьков, Н. Ильин, Л. Петровдан иборат терма жамоамиз 800 км масофа бўйича умумпойгада биринчи ўринни қўлга киритишди. «Голланд тепаликлари бўйлаб» деб номланган ушбу халқаро турнирда шахсий кўрсаткичлар бўйича ҳамюртимиз Сергей Арьков ғолиб чиқди.

Қўл тўпи

«ҚУРУВЧИ» ЯНА ЧЕМПИОН

Аёллардан сўнг эркаклар ҳам қўл тўпи бўйича Ўзбекистон чемпионати баҳсларини якунлашди. Сўнгги тур учрашувлари ТошДУнинг «Ёшлик» спорт мажмуида ўтказилди. Ҳал қилувчи баҳсда «СКИФ-РЎОСММ» жамоасини 21:19 ҳисобида мағлубиятга учратган Чирчиқнинг «Қурувчи» жамоаси ўтган йилгидек яна чемпионликни қўлга киритди. Учинчи ўрин ТошДУ жамоасига насиб этди.

Шуҳрат РЎЗМОНОВ,
«Халқ сўзи»нинг жамоатчи мухбири.

Футбол

МАМЛАКАТ КУБОГИ «АВТОМОБИЛЧИ»ДА

Вобкентдан шундай кучли футбол жамоаси чиқади, деб ҳеч ким ўйламаган эди. Бухорода жисмоний тарбия жамоалари ўртасида ўтказилган республика кубоги мусобақаларида вобкентликлар ўз маҳоратларини намойиш этишди. Улар дастлаб «Шеробод» (Сурхондарё)ни 4:1, сўнгра «Ирригатор» (Хоразм)ни 2:0 ҳисобида мағлуб этишди. Ярим финалда эса «Ғаллакор» (Сирдарё) устидан 4:1 ҳисобида ғалаба қозондилар.

«Автомобилчи» биллур соврин учун ҳал қилувчи учрашувда Фарғона вилоятининг «Ситора» командаси билан майдонга тушди. Вобкентликлар чиройли ўйин кўрсатишиб, фарғоналикларни 2:0 ҳисобида доғда қолдиришди. Улар шу тариқа мамлакат кубоги соҳиби бўлдилар.

Теннис

ТУРНИР ЯНГИ ТЕННИС КОРТИДА ЎТКАЗИЛДИ

Мамлакатимизда теннисга бўлган эътибор кундан-кунга ошиб бормоқда. Ҳар йили дунёнинг турли бурчагидан келган кучли теннисчилар Президент кубоги учун курашиши анъанага айланиб қолди. Спортнинг бу турига бўлган қизиқиш вилоят ва туманларда ҳам кўзга ташланмоқда.

Яқинда Бухоро вилоятидаги Қоракўл туманида кўп хайрли ишларга бош бўлган марҳум Саид Бозоров хотираси муносабати билан спортчилар туман марказидаги кортга йиғилдилар. Аввало, С. Бозоров хотирланди, сўнгра Қоракўлдаги теннисга қизиқувчилар, яъни жисмоний тарбия ва спорт мактаби ўқитувчилари ҳамда мактаб ўқувчилари ўртасида беллашув бўлиб ўтди. Демоқчимизки, бу ерда қурилган янги теннис корти ана шундай мусобақа билан фойдаланишга топширилди.

Маннон ОТАБОЙ,
«Халқ сўзи» мухбири.

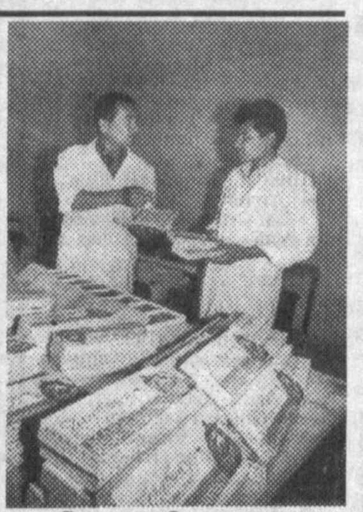

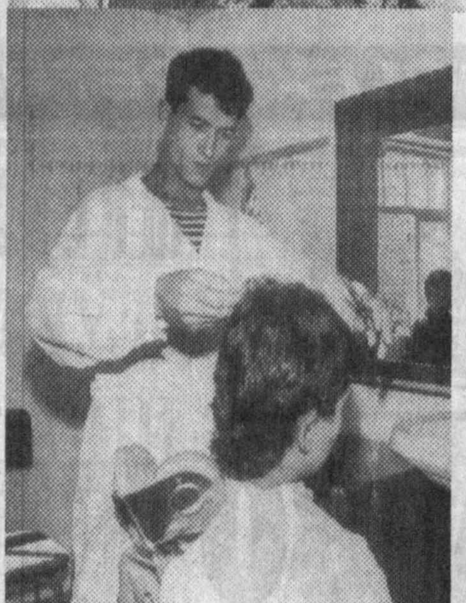

Нарпайлик тадбиркор Суннат Орзиқулов эски ғишт заводини таъмирлаб, ишга туширганига ҳам мана тўрт йил бўлди. Илгари унинг қуввати ойига икки юз минг ғишт чиқаришга етса, бугунги кунга келиб бу кўрсаткич ойига саккиз юз мингтани ташкил этаяпти. Эндиликда бу ерда тайёрланаётган маҳсулот Қашқадарё, Сурхондарё, Жиззах, Навоий вилоятларига ҳам етказиб берилияпти.

Яқинда тадбиркорнинг ҳиммати билан тумандаги «Тоткент» қишлоғида ҳашаматли савдо ва маиший хизмат кўрсатиш мажмуи қад ростлади. Мазкур мажмуа қурилиши учун беш миллион 500 сўм сарфланди. Бу ерда савдо дўконлари, сартарошхона, новвойхона, шунингдек, қишлоқ врачлик пункти жойлашган бўлиб, улар яқин атрофдаги беш минг нафардан ортиқ қишлоқ аҳлига хизмат кўрсатяпти.

Суратларда: мажмуа хизматчилари Сайдулла Ҳусанов, Шермат Муҳиддинов ва тадбиркор Суннат Орзиқулов (ўртада); сартарош Обид Бекназаров мижозларга хизмат кўрсатяпти; қандолатчилик цехида.

Т. Норқулов (ЎзА) олган суратлар.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги қошидаги Молия ва нархлар илмий-тадқиқот институти

«ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МОЛИЯВИЙ ҚОНУНЛАРИ»

1997 йил учун обуна эълон қилади.

Бюллетенда, молиявий ҳуқуқ масалаларидан ташқари истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва рақобатни ривожлантириш, ҳамда сифати паст бўлган товарлар ва хизматларга истеъмолчиларнинг даъволарини кўриб чиқиш ва қондириш амалиёти масалалари кенг миқёсда ёритилади.

1997 йил учун обуна баҳоси — 1800 сўм
Етказиб бериш баҳоси — 1000 сўм
10 та илованинг баҳоси — 750 сўм

Обуна бўлиш учун сиз пулни илмий-тадқиқот институтининг ҳисоб-китоб счётига ўтказишингиз зарур. Ҳисоб-китоб счёти — 000141205, Тошкент шаҳар СҚБнинг Меҳнат бўлимлари, МФО 172627315, корр. счет 300166715.

Мурожаат учун телефонлар: 39-43-75, 39-15-15

"Тошкент машинасозлик корхонаси" АЖнинг ҳурматли акционерлари!

Низом жамғармаси қайта баҳоланаётгани ва эмиссиянинг янги проспекти тасдиқланганлиги муносабати билан ўз акцияларингизни сертификат билан алмаштириш учун топширишингизни сўраймиз.

"ТМК" А.Ж. бошқаруви.

Ўзбек-Америка қўшма корхонаси

Европа мамлакатларида ишлаб чиқарилган озиқ-овқат маҳсулотлари ва халқ истеъмоли моллари, шунингдек офислар, ташкилотлар, ўқув муассасалари ва аҳоли учун турли хил француз концелярия товарларини сотади.
Ҳақ тўлаш шакли ихтиёрий.

Телефонлар: 54-79-72, 55-69-26.

ТАШКИЛОТ
доимий равишда Тошкент шаҳридаги омборидан

"Ф-84" газета қоғози, бир тоннаси 60 минг сўмдан

ҚУЙИДАГИЛАРНИ СОТАДИ:

юксак бадиий нашрларни офсет усулида чоп этиш учун мўлжалланган, оғирлиги 50 дан 235 г/м. кв. гача бўлган 62, 70, 72, 84 см. форматли қоғозлар.

КСЕРОКОПИЯ УЧУН ҚОҒОЗЛАР:
А-4 бир пачкаси 500 варақ, баҳоси 490 сўм. А-3 бир пачкаси 500 варақ, баҳоси 1000 сўм

ТЕЛ./ФАКС: (3712) 44-76-04, 44-76-05.
ПЕЙДЖЕРЛАР: (067) № 2729, № 9108.

ÖZBEK SERVIS MAŞ

"ЎЗБЕКМАШСЕРВИС"
ЎЗБЕК-БЕЛОРУС ҚЎШМА КОРХОНАСИ

ТОШКЕНТДАГИ ОМБОРИДАН СОТАДИ:

- МАЗ-5551 самосваллари;
- суперМАЗ-54329-020 тягач, МАЗ-9330 полуприцепи билан;
- МАЗ-8378 прицепи;
- ЮМЗ базасида "Борекс" экскаваторлари.

Двигателлар:
- ЯМЗ-238-2М;
- Д-245, Д-243.

ЗИЛ-ММЗ-4502 автомобилини Д-245 трактор двигателини ўрнатиб, қайта жиҳозлаб беради. Бунинг учун Ўзбекистон Республикаси ИИБ ДАНБ билан келишилган гувоҳнома бор.

Ҳамма модификациядаги МАЗ автомобилларини республикага етказиб бериш учун буюртмалар қабул қилинади.

Ҳақ тўлаш - сўмда, пул ўтказиш, вексель.

Ойбек шоҳ кўчаси — Нукус кўчаси

Манзил: Тошкент ш., Кафанов-Нукус массиви, 3.
Телефонлар: (3712) 54-99-19, 54-62-09, 54-07-80. Факс: 54-99-11.
Андижон шаҳридаги филиал, (37422) тел.: 4-66-53, факс: 4-31-76.
Навоий шаҳридаги филиал, (43622) тел.: 6-49-69, 3-49-59.
Бухоро шаҳридаги филиал, (36522) тел.: 3-07-40, факс: 6-68-63.

"ЎЗБЕКМАШСЕРВИС" - МАҲСУЛОТЛАР ТОШКЕНТДАГИ ОМБОРДАН СОТИЛАДИ

«Халқ сўзи» жамоаси газетанинг сиёсий масалалар бўйича шарҳловчиси Қобилбек Каримбековга онаси **Бибижон КАРИМБЕКОВАнинг** вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Абу Райҳон Беруний номидаги Тошкент давлат техника университети жамоаси «Олий математика» кафедрасининг фахрийдаги доценти Р. Рустамовга университет гимназиясида ўқитувчи бўлиб ишловчи келини **Наргизахон РУСТАМОВАнинг** вафот этганлиги муносабати билан таъзия изҳор этади.

ТошДУ биология-тупроқшунослик факультети жамоаси экология кафедрасининг мудири, профессор Т. Раҳимовага онаси **САЛОМАТ аянинг** вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир:
Анвар ЖЎРАБОЕВ.

БЎЛИМЛАР:
Парламент 33-57-34;
Хатлар 33-07-48;
Мерос ва қадриятлар 36-29-89;
Қишлоқ хўжалиги 36-07-94;
Иқтисодиёт 36-36-65;
Маънавият 36-35-60;
Тунги муҳарририят 33-10-28.
Эълонлар 36-09-25, Вахтёр-33-10-60

МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 19-уй.

Навбатчи муҳаррир — Н. Тошев.
Навбатчи — Ў. Ҳайдаволов.
Мусаҳҳиҳ — Ш. Режапов.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 0001 Буюртма Г. — 0580 31671 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2 **Босишга топшириш вақти—21.00** **Таҳририятда ҳажми 5 қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.**

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Босишга топширилди — 01.30

1 2 3 4 5 6